

Utenriksdepartementet

Veileder

Norges internasjonale innsats mot korrupsjon

Innhold

Forord	5
1 Introduksjon	6
2 Korrupsjon: Begreper, drivkrefter og internasjonalt rammeverk	9
2.1 Begrepet «korrupsjon» – definisjoner	10
2.2 Korrupsjonsdrivere og antikorrupsjon: Hva som fungerer – og hvorfor	13
2.2.1 Sosiale og atferdsmessige drivkrefter:	13
2.2.2 Problemer knyttet til formelle regler og insentiver:	13
2.2.3 Kollektive handlingsproblemer:	14
2.2.4 Korrupsjonens funksjonalitet:	14
2.3 Det globale rammeverket for å bekjempe korrupsjon	14
3 Korrupsjonens påvirkning på bærekraftig utvikling, ulikhet, klima, demokrati og sikkerhet	16
4 Norges internasjonale arbeid med antikorrupsjon	20
4.1 Bidra til at det multilaterale rammeverket mot korrupsjon bevares og styrkes	21
4.1.1 Styrke forebyggingen av korrupsjon (vedlegg I pkt. 1-9)	22
4.1.2 Bekjempe straffrihet (vedlegg I pkt. 10-16)	22
4.1.3 Styrke internasjonalt samarbeid (vedlegg I pkt. 17-19)	22
4.2 Integrere antikorrupsjon som tverrgående hensyn i all bistand og utviklingspolitikk	23
4.3 Styrke dialog og samarbeid med andre lands myndigheter og øvrige partnere	24
4.4 Støtte strategiske antikorrupsjonsprogrammer og -prosjekter	26
5 Vedlegg 1: Norske posisjoner i internasjonale fora	29
1. Forskning, utredning og kunnskapsdeling om korrupsjonens virkninger	30
2. Integritet i offentlig forvaltning	30
3. Åpenhet, integritet og inkludering i offentlige beslutningsprosesser	31
4. Korrupsjonsfrie offentlige anskaffelser	31
5. Åpenhet om forvaltning av offentlige finanser	32
6. Åpenhet om eierskap og eierskapsstrukturer (inkl. registre over reelle rettighetshavere)	33
7. Åpenhet om finansiering av politiske partier	33
8. Korrupsjonsfritt næringsliv og forebygging av korrupsjon i privat sektor	34
9. Effektive systemer for å forebygge og straffeforfølge hvitvasking	35
10. Effektiv håndhevelse av korrupsjonslovgivning	35
11. Uavhengige og robuste antikorrupsjonsinstitusjoner, påtalemyndigheter og domstoler ...	36

12.	Ansvarliggjøring av profesjonelle tilretteleggere	37
13.	Trygge varslingssystemer og beskyttelse av varslere	37
14.	Inkluderende samarbeid med sivil samfunn, media og andre aktører	38
15.	Arbeide mot hemmelighold («secrecy jurisdictions») og trygge havner for korrupte aktører og urettmessige ervervede verdier	38
16.	Utrede og støtte etablering av effektive regionale eller internasjonale mekanismer som motvirker straffrihet når nasjonale systemer ikke fungerer	39
17.	Bedre utnyttelse av det internasjonale antikorrupsjonsrammeverket, herunder styrking av UNCACs gjennomføringsmekanisme og aktiv inkludering av utviklingsland	40
18.	Internasjonalt rettslig samarbeid	40
19.	Trygg tilbakeføring av utbytte fra korrupsjon (fra et annet land)	41
6	Vedlegg 2a: Nasjonale instrumenter og institusjoner for å forebygge og bekjempe korrupsjon	42
	Godt styresett	43
	Rettsstat og sentral lovgivning i kampen mot korrupsjon	43
	Norske offentlige institusjoner	45
7	Vedlegg 2b: Internasjonale instrumenter og institusjoner for å forebygge og bekjempe korrupsjon	48
	FNs kontor mot narkotika og kriminalitet (UNODC)	49
	FNs generalforsamling og ECOSOC	49
	OECD – Anti Bribery Convention	50
	Financial Action Task Force – FATF	50
	Europarådet	50
	EØS-samarbeidet	51
	NATO	51
	Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa – OSSE	52
	Den internasjonale kriminalpolitiorganisasjonen – INTERPOL	52
	Open Government Partnership – OGP	52
	OECD DAC Anti-Corruption Task Team – ACTT	53
	U4 – Anti-corruption Resource Centre	53
	International Anti-Corruption Conference – IACC	53
	INTOSAI Development Initiative – IDI	53

Forord

Korrupsjon er en av de største truslene mot demokrati, rettsstat og bærekraftig utvikling. Den fratar samfunn ressurser som ellers skulle gått til viktige formål som skoler, helse og grønn omstilling, og kanaliserer dem i stedet til mektige eliter og kriminelle nettverk. Korrupsjon svekker dermed tilliten mellom borgere og myndigheter, forsterker ulikhet i og mellom land, hindrer rettferdig fordeling av ressurser og svekker staters evne til å løse felles utfordringer.

Norge har klare mål i utenriks- og utviklingspolitikken: å styrke demokrati, rettsstat og menneskerettighetene, sikre bærekraftig utvikling, bekjempe ulikhet og fremme likestilling. For å lykkes med disse målene må vi ta tak i de strukturelle årsakene til svakt styresett og korrupsjon.

Norge er derfor en pådriver i den globale innsatsen mot korrupsjon. Vi arbeider for å styrke og sikre etterlevelse av internasjonale forpliktelser og standarder innen antikorrupsjon, og støtter også utviklingsland i å bygge sterke institusjoner og rettferdige samfunn. Dette var en viktig grunn til at Norge tok på seg rollen som tilrettelegger for forhandlingene om erklæringen som ble vedtatt på FNs fjerde internasjonale konferanse om finansiering for utvikling i Sevilla. I denne rollen bidro vi til enighet om økt støtte til kapasitetsbygging for nasjonal ressursmobilisering og gjennomføringen av FNs konvensjon mot korrupsjon. For første gang ble antikorrupsjon anerkjent som et tverrgående tema og en forutsetning for å lykkes med skattereformer og mobilisering av private investeringer – et resultat som var viktig for Norge.

For å lykkes i utviklingspolitikken, er det avgjørende å ha en helhetlig tilnærming som også omfatter bekjempelse av korrupsjon. Vi tar derfor

grep for å sikre at antikorrupsjon integreres som et tverrgående hensyn i all bistand, fordi kampen mot korrupsjon ikke er en isolert innsats, men en forutsetning for å nå våre utviklingspolitiske mål.

I vår omfattende støtte til Ukraina legger vi også stor vekt på antikorrupsjon. Tillit til institusjoner er avgjørende for landets fremtid – for å motvirke skjult påvirkning og legge et solid grunnlag for gjenoppbygging. Norge har derfor nylig inngått avtaler på nær 200 millioner kroner for å styrke Ukrainas kapasitet til å forebygge, avdekke og straffeforfølge korrupsjon.

For å ha troverdighet internasjonalt må vi selv etterleve de forpliktelsene og standardene vi bidrar til å etablere. Regjeringen endret nylig lovverket for å sikre større åpenhet om partifinansiering – et viktig skritt for å hindre skjult påvirkning og styrke tillit til demokratiet. Med solide systemer og verdifulle erfaringer på dette området har Norge noe å bidra med internasjonalt. Derfor fremmer vi, sammen med en gruppe land, en resolusjon på ellefte statspartskonferanse til FNs konvensjon mot korrupsjon for å sikre mer åpenhet om politisk finansiering globalt.

Kampen mot korrupsjon vil aldri være enkel, men med politisk vilje, langsiktig innsats, internasjonalt samarbeid og tydelige prioriteringer kan vi bidra til reell endring.

Denne veilederen er et viktig bidrag til å samle og tydeliggjøre Norges posisjoner og forventninger i det internasjonale arbeidet mot korrupsjon. Samtidig skal den hjelpe Utenriksdepartementet, Norad, utenriksstasjonene og våre samarbeidspartnere til å opptre enhetlig og effektivt.

Espen Barth Eide
Utenriksminister

Åsmund Grøver Aukrust
Utviklingsminister

1 Introduksjon

Korrupsjon rammer offentlig og privat sektor i alle land, og undergraver utvikling, rettssikkerhet og demokratisk legitimitet. Den hindrer framdriften mot FNs bærekraftsmål, oppfyllelsen av klimaforpliktelser og innsatsen for å redusere global ulikhet. Når myndighetspersoner misbruker offentlig makt og tillit for privat vinning, får det vidtrekkende konsekvenser utover de direkte økonomiske tapene.

Det er vanskelig å fastslå kostnadene av korrupsjon på globalt nivå, men det anslås at fem til syv prosent av verdens samlede bruttonasjonalprodukt går tapt på grunn av korrupsjon. Tap av ressurser til korrupsjon kan utgjøre en betydelig del av enkelte lands statsbudsjetter og har en spesielt negativ innvirkning på utviklingslands evne til å levere grunnleggende tjenester til sin befolkning. I mange land med omfattende korrupsjon, der mektige private interesser i landet påvirker lover, institusjoner og staten, mangler det politisk vilje til å bekjempe problemet. Resultatet er storskala korrupsjon som beriker eliten på bekostning av den brede befolkningen.

Korrupsjon, skatteunndragelser og ulovlig kapitalflyt undergraver nasjonal ressursmobilisering. Omfattede korrupsjon fører til redusert innenlands forbruk og lavere investeringer – både offentlige og private. Dette resulterer i færre skoler og sykehus, dårligere betalt politi, manglende infrastrukturutbygging og økt arbeidsledighet og ulikhet. Investeringer styres mot sektorer som gir høyest kortsiktig avkastning, ofte på bekostning av bred samfunnsnytte. Samlet sett svekker dette utviklingslands muligheter for økonomisk vekst og bidrar til økende ulikhet og svekket tillit til myndigheter, institusjoner og demokratiske prosesser.

Paradoksalt nok plasseres utbytte fra korrupsjon i utviklingsland, ofte i finanssentrum eller jurisdiksjoner med betydelig grad av hemmelighet, som gjerne også tilbyr rettssikkerhet og

politisk stabilitet. I saker som omhandler storskala korrupsjon er vestlige selskaper ofte involvert, enten som avsendere av bestikkløse tjenester til offentlige tjenestepersoner i utviklingsland, som tilretteleggere for ulovlige transaksjoner, eller ved å bistå med å hvitvaske utbytte fra korrupsjon.

Norads evalueringsavdeling pekte i 2020 på at Norge mangler en enhetlig strategi for anti-korrupsjon, og at det bør klargjøres hvordan antikorrupsjon skal ivaretas som et tverrgående hensyn.¹ Riksrevisjonens rapport «[Håndteringen av risikoen for økonomiske misligheter i forvaltningen av bistanden](#)» (dokument 3:4 (2024–2025))² konkluderer med at det ikke er tilstrekkelig tydeliggjort og kommunisert hva antikorrupsjon som tverrgående hensyn innebærer. En evaluering fra Norad fra 2024 om tverrgående temaer i norsk utviklingssamarbeid³ avdekket betydelige implementeringsutfordringer.

Norges internasjonale innsats for å forebygge og bekjempe korrupsjon har som mål å fremme demokrati, rettssikkerhet og bærekraftig utvikling, samt styrke nasjonal ressursmobilisering og sikre at ressurser brukes til befolkningens beste. Norge skal være en pådriver i arbeidet med å fremme internasjonale normer, standarder og operative tiltak for å forebygge og bekjempe korrupsjon, skatteunndragelser og ulovlig kapitalflyt, basert på verdier som integritet, åpenhet, inkludering og ansvarlighet. Dette har vært en sentral del av oppfølgingen av Addis Ababa Action Agenda (2015), og arbeidet må intensiveres i lys av Compromiso De Sevilla, erklæringen som ble vedtatt på FNs fjerde internasjonale finansiering for utviklingskonferanse (2025).

¹ [Evaluering av Norges antikorrupsjonsinnsats som en del av utviklingspolitikken og bistanden](#)

² [Riksrevisor: Kritikkverdig håndtering av risikoen for økonomiske misligheter i bistanden](#)

³ [Evaluering av tverrgående temaer i norsk utviklingssamarbeid avdekker utfordringer | Norad.no](#)

Denne veilederen har som mål å støtte en helhetlig tilnærming til internasjonalt antikorrupsjonsarbeid og å tydeliggjøre hva antikorrupsjon som tverrgående hensyn innebærer.

Formålet med veilederen:

- Å gi en innføring i hva korrupsjon er og forklare hvordan korrupsjon negativt påvirker Norges utenriks- og utviklingspolitiske mål.
- Å bidra til at Norge har en helhetlig tilnærming til internasjonal korrupsjonsbekjempelse, herunder gi føringer om hvordan Utenriksdepartementet, Norad og ambassadene kan jobbe med antikorrupsjon.
- Å fungere som en felles plattform for å sikre at Norge formidler konsistente budskap og posisjoner i bilaterale og multilaterale sammenhenger, dialoger og alliansebygging.
- Å tydeliggjøre innholdet i føringene om antikorrupsjon som et tverrgående hensyn i utviklingspolitikken og bistand.

Veilederen retter seg særlig mot:

- Ansatte i Utenriksdepartementet (UD).
- Ansatte i Norad (direktoratet for utviklingssamarbeid).
- Ansatte ved norske utenriksstasjoner.

Veilederen gir føringer om hvordan det skal arbeides med antikorrupsjon i internasjonale fora, i møter med representanter fra andre land og i utviklingssamarbeidet. Den utdyper hvordan eksisterende politiske forpliktelser og retningslinjer skal omsettes i praksis. Veilederen vil oppdateres i takt med endringer i politiske prioriteringer, internasjonale standarder og praktiske erfaringer. Veilederen er ikke ment å være et uttømmende verktøy, men skal bidra til å klargjøre forventninger og støtte en systematisk tilnærming til antikorrupsjonsarbeid.

UD, Norad og utenriksstasjonene har alle ansvar for å benytte seg av veilederen innenfor sine respektive ansvarsområder, enten det gjelder direkte antikorrupsjonsarbeid eller integrering av antikorrupsjon som et tverrgående hensyn.

Veilederen er også relevant for andre norske departementer, direktorater og institusjoner som er involvert i internasjonalt samarbeid knyttet til godt styresett og bekjempelse av korrupsjon. Mye av innholdet i veilederen vil også være relevant for organisasjoner som mottar direkte støtte til antikorrupsjon, samt for myndigheter i land som mottar norsk bistand, multilaterale organisasjoner og andre mottakere av norsk bistand.

Veilederens struktur og innhold

Kapittel 2 gir en innføring i hva korrupsjon er, ulike former for korrupsjon, og forklarer drivere for korrupsjon og hvilke antikorrupsjonstiltak som har vist seg effektive. Her presenteres også en oversikt over det internasjonale antikorrupsjonsrammeverket.

Kapittel 3 setter korrupsjon inn i en bredere utenriks- og utviklingspolitisk kontekst. Her forklares hvordan korrupsjon påvirker ulikhet, bærekraftig utvikling, klima, demokrati, menneskerettigheter og sikkerhet, og hvorfor den særlig rammer kvinner og sårbare grupper.

Kapittel 4 beskriver fire norske hovedinnsatsområder og gir konkrete føringer for hvordan Utenriksdepartementet, Norad og utenriksstasjonene skal integrere antikorrupsjon i sitt arbeid. **Kapittel 4.1** gir en oversikt over prioriterte tematiske områder for Norges internasjonale antikorrupsjonsarbeid (mer utfyllende informasjon om dette i vedlegg 1). Her beskrives konkrete tiltak for forebygging, bekjempelse av straffrihet og styrket internasjonalt samarbeid. Teksten gir praktisk veiledning for hvordan norske aktører kan fremme norske posisjoner og bidra til styrket gjennomføring av internasjonale standarder og forpliktelser. **Kapittel 4.2** forklarer hvordan antikorrupsjon skal integreres som et tverrgående hensyn i all norsk bistand. Det gir praktiske råd om risikovurdering, programutforming og oppfølging, og tydeliggjør ansvar og forventninger til ulike aktører i utviklingssamarbeidet. **Kapittel 4.3** omhandler Norges dialog og koordinering om antikorrupsjon med internasjonale organisasjoner, likesinnede land og andre partnere. **Kapittel 4.4** beskriver hvordan Norge støtter strategiske antikorrupsjonsprogrammer gjennom multilaterale partnere og sivilsamfunn.

Veilederens vedlegg gir utdypende informasjon om norske posisjoner, institusjoner og internasjonalt samarbeid. **Vedlegg 1** gir en oversikt over sentrale forutsetninger for effektiv korrupsjonsbekjempelse, inkludert hvordan Norge arbeider med antikorrupsjon nasjonalt og hva vi mener om disse spørsmålene i internasjonale fora. **Vedlegg 2** er delt i to deler: 2a beskriver nasjonale institusjoner og mekanismer for forebygging og bekjempelse av korrupsjon, mens 2b omhandler de internasjonale instrumentene og institusjonene Norge samarbeider med på dette området.

Avgrensning – hva denne veilederen ikke dekker
[Nulltoleranse](#) for korrupsjon og andre typer økonomiske misligheter er et generelt prinsipp som omfatter norske bistandsmidler. Veiledning om nulltoleranse for korrupsjon og andre typer økonomiske misligheter og rutiner for forvaltning av norske midler, kontroll og varslingsrutiner omtales i andre dokumenter, som Instruks for økonomi- og virksomhetsstyring i utenriktstjenesten.

Straffeloven § 387-389 forbyr korrupsjon både i Norge og internasjonalt. Norske myndigheter forventer at norske selskap kjenner til og etterlever FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv, som omfatter bestikkelser og andre former for korrupsjon. Her ligger det en klar forventning om at selskaper utfører aktsomhetsvurderinger for å unngå skade på mennesker, samfunn og miljø.» Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for næringslivets samfunnsansvar og gir føringer for norske selskaper.

2

Korrupsjon: Begreper, drivkrefter og internasjonalt rammeverk

2.1 Begrepet «korrupsjon» – definisjoner

Begrepet «korrupsjon» brukes bredt for å referere til handlinger som i henhold til Transparency Internationals definisjon involverer «misbruk av betrodd makt for privat vinning». [FNs konvensjon mot korrupsjon \(UNCAC\)](#)⁴ definerer ikke korrupsjon, men identifiserer mange forskjellige former for korrupsjon i offentlig sektor, som bestikkelser, ulovlig berikelse, påvirkningshandel, og misbruk av funksjoner, men også ulike korrupsjons-handlinger i privat sektor. Artikkel 1 i OECD-konvensjonen mot bestikkelser av utenlandske offentlige tjenestepersoner i internasjonale forretningstransaksjoner pålegger statspartene å kriminalisere det «å tilby, love eller gi en bestikkelse til en utenlandsk offentlig tjenesteperson for å oppnå eller beholde en forretningsmessig eller annen utilbørlig fordel.»

Korrupsjonsbegrepet i norsk strafferett omfatter det å bestikke eller ta imot bestikkelser i form av penger, gaver eller tjenester. Det er ikke et entydig begrep, og omfatter i sin vide forstand også det å påvirke andre til å utføre arbeidet sitt på en bestemt måte, såkalt påvirkningshandel. Straffeloven § 387 beskriver hva korrupsjon er i strafferettslig forstand:

Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som

- a. for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag, eller
- b. gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag.

Med stilling, verv eller oppdrag i første ledd menes også stilling, verv eller oppdrag i utlandet.

Bestemmelsen skiller ikke mellom privat og offentlig korrupsjon, og begge tilfeller rammes. Det er imidlertid særlig alvorlig om offentlige tjenestepersoner lar seg bestikke. Grov korrupsjon straffes med fengsel i inntil 10 år, jf. straffeloven § 388.

I tillegg til straffelovens bestemmelser forebygges og reguleres korrupsjon i Norge også gjennom en rekke andre lover, forskrifter, administrative tiltak, kontrollmekanismer og etiske retningslinjer (se vedlegg 1 for nærmere informasjon).

Småskala korrupsjon, storskala korrupsjon, politisk korrupsjon og strategisk korrupsjon

For analytiske formål kan korrupsjon deles inn i fire typer basert på hvilke aktører som er involvert, pengesummene det gjelder, og i hvilken sammenheng korrupsjonen skjer. Disse fire typene er: småskala korrupsjon, storskala korrupsjon, politisk korrupsjon og strategisk korrupsjon.

Småskala korrupsjon (petty corruption) refererer til korrupsjonshandlinger som skjer i samhandling mellom lav- og mellomnivå offentlige tjenestemenn og borgere, ofte knyttet til levering av offentlige tjenester eller for å unnsnippe sanksjoner for lovovertrедelser. Selv om det ofte innebærer utveksling av penger, kan småskala korrupsjon også omfatte andre materielle eller ikke-materielle goder, som seksuelle handlinger. Småskala korrupsjon påvirker særlig kvalitet og tilgjengelighet av offentlige tjenester som for eksempel helse og utdanning. Denne typen korrupsjon rammer spesielt lavinntekts- og andre sårbare grupper, men vil også kunne ramme bedrifter eller næringsdrivende som har behov for lisenser, transport- og tollklareringer eller i skatteinnkreving. Småskala korrupsjon vil kunne forringe kvaliteten på offentlige tjenester og infrastruktur.

⁴ [UNCAC – United Nations Convention against Corruption](#)

Bangladesh: Et vindu inn til storskala-korrupsjon.

Sommeren 2024 ble det daværende regimet til statsminister Hasina kastet etter store demonstrasjoner initiert av studentene. Den opprinnelige årsaken til demonstrasjonene var en lov som ga etterkommere av de som hadde kjempet for uavhengighet fra Pakistan i 1971 fortrinnsrett til stillinger i det offentlige. Slik det ble praktisert var det i hovedsak tilhengere av Hasinas parti Awami League som ble tilgodesett og studentene protesterte mot innskrenkning av deres muligheter for ansettelse, mot korrupsjon og nepotisme. Etter regimets blodige forsøk på å slå ned opprøret med tusentalls av mennesker skadd og drept falt regjeringen og en midlertidig regjering med fredsprisvinner Mohammad Yunus tok over. Det som ble kalt «Monsun-revolusjonen» åpnet et vindu mot storskalkorrupsjon som det tidligere regimet hadde praktisert. I løpet av de siste 16 årene hadde Hasina-regimet ulovlig ført ut milliarder av dollar til banker i utlandet. Penger fra store infrastrukturprosjekt, utpressing av banker for å inngå låneavtaler med selskap knyttet til myndighetspersoner, partiet, med banker der styret var innsatt av regimet.

Storskala eller systemisk korrupsjon (grand corruption) refererer til handlinger utført av høytstående politikere, offentlige tjenestemenn og forretningsfolk med formål om å tilegne seg urettmessige fordeler. Når korrupsjon blir en integrert del av det politiske og økonomiske systemet, blir den vanskelig å bekjempe. Offentlige midler som skulle gått til helse, utdanning og infrastruktur, havner i lommene på korrupte byråkrater, politikere og forretningsfolk. I slike samfunn blir makt

et middel for personlig berikelse, snarere enn en forpliktelse til å tjene borgerne. Samtidig svekker korrupsjon konkurransen i markedet ved å gi fordeler til aktører med politiske forbindelser, noe som undergraver innovasjon og økonomisk vekst.

Storskalkorrupsjon innebærer ofte finansielle transaksjoner på tvers av flere jurisdiksjoner og involverer ofte misbruk av offentlige midler. Storskala korrupsjon har betydelig innvirkning på statlige institusjoners ytelse, og påvirker både enkeltpersoner og samfunnet som helhet. Storskala korrupsjon kan bidra til å tømme statskassen, for eksempel ved overprising av kontrakter, skjeve offentlige investeringer og dårligere kvalitet på arbeid og tjenester. Dette kan også føre til plyndring av naturressurser for privat vinning, ofte gjennom samarbeid mellom mektige offentlige og private aktører. Når korrupsjon blir endemisk og dypt forankret i samfunnets strukturer, undergraver den tilliten til institusjoner, svekker rettsstaten og fører til økonomisk og sosial ulikhet.

Politisk korrupsjon er misbruk av en politisk stilling for å sikre makt, status og rikdom for ledere og deres allierte. Eksempler inkluderer valgfusk som kjøp av stemmer, undertrykkelse av opposisjon, og mottak av ulovlige valgkampbidrag i bytte mot fordeler. Dette skjer ofte gjennom nettverk der ansettelser ikke baseres på evner og ferdigheter. Politisk korrupsjon kan føre til «state capture» eller på norsk «kapring av staten», hvor et korrupt nettverk kontrollerer staten og beskytter seg mot gransking.

Strategisk korrupsjon beskriver handlinger som benyttes av enkelte regimer for å undergrave styresett i andre land, for eksempel ved å svekke institusjoner og kjøpe politisk innflytelse, for å fremme geopolitiske mål.

Illustrasjon: iStock/Bobboz

2.2 Korrupsjonsdrivere og antikorrupsjon: Hva som fungerer – og hvorfor

Korrupsjon oppstår når visse betingelser er til stede. For å bekjempe korrupsjon effektivt, må man forstå både de underliggende drivkreftene og hvilke situasjoner som gir rom for å sette inn tiltak. Slike muligheter kan oppstå når det skjer endringer i politikk, ledelse eller offentlig oppmerksomhet – for eksempel når et nytt styre kommer til makten eller når en skandale skaper press for reform. Da kan det bli mulig å vedta nye lover, få gjennomslag for faglige råd eller starte arbeidet med å spore og hente tilbake midler, men slike muligheter kan være kortvarige. Det finnes derfor ingen universell løsning på korrupsjonsproblemet. Tiltak må skreddersys til både de spesifikke utfordringene og det politiske mulighetsrommet som til enhver tid eksisterer.

De fire hovedkategoriene av korrupsjonsdrivere – 1) sosiale og atferdsmessige drivkrefter 2) problemer knyttet til formelle regler og incentiver, 3) kollektive handlingsproblemer, og 4) korrupsjonens funksjonalitet – gir innsikt i hvordan korrupsjon kan bekjempes gjennom målrettede strategier.

2.2.1 Sosiale og atferdsmessige drivkrefter:

Korrupsjon er ikke bare et resultat av svake lover og dårlig håndhevelse, den formes også av sosiale normer, kulturelle forventninger og menneskelig atferd. For å bekjempe korrupsjon effektivt, må vi forstå hvordan sosiale mekanismer påvirker individers valg, og hvordan aksepterte normer kan senke terskelen for uetisk adferd. Uformelle sosiale normer og praksiser står ofte i motstrid til formelle, rettslige normer som søkes fremmet av det internasjonale samfunnet. Uformelle normer og praksiser styrer atferden til lokale beslutningstakere i langt større grad enn importerte formelle regler.

Sosiale og atferdsmessige drivkrefter oppstår når beslutninger styres av forventninger om gjensidig-

het, lojalitet til egen gruppe, stereotyper eller ideologier som rettferdiggjør korrupsjon. I samfunn der sosial status er tett knyttet til økonomisk suksess, uavhengig av hvordan den er oppnådd, kan korrupsjon bli sosialt akseptert og i noen tilfeller forventet. Det samme kan oppstå der det forventes at man i maktposisjon gir mer tilbake til en viss gruppe enn en annen. Videre kan kulturelle normer og individuelle preferanser føre til at korrupsjon oppfattes som en nødvendighet eller en legitim praksis innenfor familie, klan, gruppe eller politisk parti.

Effektive antikorrupsjonstiltak må derfor ta høyde for de sosiale normene som opprettholder korrupsjon. Dette krever bruk av atferdsbaserte tilnærminger som ikke bare fokuserer på straff og kontroll, men også på å endre hva som anses som akseptabelt innenfor lokalsamfunn, organisasjoner og institusjoner.

2.2.2 Problemer knyttet til formelle regler og incentiver:

Korrupsjon oppstår når de formelle reglene som styrer offentlige tjenstepersoners plikter er mangelfulle eller der kontrollmekanismer er svake eller fraværende og håndhevelsen er svak.

Når risikoen for avsløring, etterforskning, påtale, domfellelse og straff er eller oppfattes lav øker incentivene for korrupte handlinger. Problemene kan ligge både i selve regelverket og i dets håndhevelse, men uansett fører dette til at tjenstepersoner mangler nødvendige incentiver for å opptre i samsvar med loven. Ensidig vektlegging av formelle regler kan føre til at stadig flere regler ikke gjennomføres. Formelle endringer må derfor ledsages av oppmerksomhet på de uformelle forholdene som påvirker implementering og etterlevelse.

Effektive tiltak mot korrupsjon krever reform av lover og forskrifter, styrking av rettshåndhevende institusjoner og tiltak som fremmer ansvarlighet blant offentlige tjenstepersoner. Slike juridiske og institusjonelle endringer er en nødvendig

grunnforutsetning for å bekjempe korrupsjon, men de er alene ikke tilstrekkelige. Som omtalt i punkt 1, må også sosiale normer og atferdsmønstre adresseres for å oppnå varig endring.

2.2.3 Kollektive handlingsproblemer:

Korrupsjon forsterkes i miljøer der det er en utbredt oppfatning om at alle andre handler korrupt. Slike situasjoner preges av mistillit til både myndigheter og medborgere, samt en tro på at det mangler politisk vilje til å håndheve anti-korrupsjonslover og iverksette effektive tiltak for å motvirke, avdekke og straffe lovbrudd.

I samfunn der korrupsjon og maktmisbruk er utbredt, bidrar ofte ledelsen til å normalisere denne kulturen ved å sette negative eksempler. For å bekjempe denne typen korrupsjon er det nødvendig med tiltak som øker bevisstheten om de samfunnsmessige kostnadene ved korrupsjon, samt etablering av mekanismer som integritetspakter, varslingskanaler, hjelpetelefoner og beskyttelse av varslere. Slike initiativer bidrar til å bygge tillit blant sentrale aktører og gjenopprette myndighetenes troverdighet, særlig i høyrisikoprosesser som offentlige anskaffelser.

2.2.4 Korrupsjonens funksjonalitet:

Korrupsjon kan oppstå og vedvare fordi den tilbyr løsninger på utfordringer som er strukturelt forankret i et samfunn, herunder økonomisk ulikhet og svake institusjoner, for eksempel unødig byråkrati eller mangel på tillit til staten.

Den kan sikre valgseiere gjennom samarbeid med velstående kampanjefinansierere og underslag av offentlige midler til stemmekjøp. Bestikkelser og personlige forbindelser kan gi tilgang til viktige tjenester, knappe ressurser som lisenser og kontrakter eller jobbmuligheter. Patronasje og klientelistiske nettverk fungerer ofte som effektive verktøy for ressursfordeling og politisk mobilisering.

For å bekjempe korrupsjon må antikorrupsjonsaktører forstå hvilke behov den dekker for de involverte og tilby alternative løsninger som adresserer de underliggende årsakene.

Flere faktorer bidrar som regel samtidig til korrupsjonsutfordringer. Det er derfor avgjørende å identifisere så mange som mulig av de involverte drivkreftene for å kunne skreddersy og finjustere antikorrupsjonstiltakene.

Felles for å bekjempe korrupsjonsdriverne er et inkluderende og godt styresett der institusjoner og prosesser preges av åpenhet, ansvarlighet og integritet – kjerneverdier som verdenssamfunnet har forpliktet seg til å fremme gjennom bærekraftsmål 16. For å forebygge og bekjempe korrupsjon og annen økonomisk kriminalitet er det avgjørende med en velfungerende rettsstat, tydelige lover og regler, effektive kontrollmekanismer, sterke institusjoner og tilstrekkelige ressurser.

2.3 Det globale rammeverket for å bekjempe korrupsjon

Siden midten av 1990-tallet har korrupsjon blitt behandlet som et globalt problem. De siste 25 årene har et økende antall internasjonale avtaler og initiativer utvidet og strammet inn tilnærmingen til bekjempelse av korrupsjon. Antikorrupsjonsagendaen er nå en etablert del av den utenriks- og utviklingspolitiske debatten.

FNs konvensjon mot korrupsjon (United Nations Convention against Corruption, eller UNCAC)⁵ ble vedtatt i 2003, har 192 statsparter og er det eneste universelle instrumentet i kampen mot global korrupsjon. Med sin helhetlige tilnærming og bindende bestemmelser om forebygging, etterforskning, rettsforfølgelse og tilbakebetaling, er UNCAC et sentralt rammeverk for å sikre at demokratiske samfunn forblir åpne, rettferdige og inkluderende. Annethvert år samles statspartene til UNCAC for å diskutere fremdrift og utfordringer med gjennomføring av konvensjonsforpliktelsene.

⁵ [UNCAC – United Nations Convention against Corruption](#)

OECDs konvensjon om bekjempelse av korrupsjon og bestikkelser av utenlandske offentlige ansatte i forbindelse med internasjonale forretningstransaksjoner (Organisation for Economic Co-Operation and Development Convention on combating bribery of foreign public officials in international business transactions)⁶ ble vedtatt i 1997 og trådte i kraft i 1999. Konvensjonen fastsetter juridisk bindende standarder for å kriminalisere bestikkelser av utenlandske offentlige ansatte i internasjonale forretningstransaksjoner. Den inneholder en rekke tiltak som gjør dette effektivt. Konvensjonen suppleres av fire andre OECD-anbefalinger, som omfatter:

- OECD-anbefaling fra 2021 om ytterligere bekjempelse av bestikkelser av utenlandske offentlige ansatte i internasjonale forretningstransaksjoner
- OECD-anbefaling fra 2009 om skattetiltak for ytterligere bekjempelse av bestikkelser
- OECD-anbefaling fra 2019 om bestikkelser og offentlig støttede eksportkreditter
- OECD-anbefaling fra 2016 for aktører i utviklingssamarbeidet om håndtering av korrupsjonsrisiko

Gruppen av stater mot korrupsjon (Group of States Against Corruption – GRECO) ble opprettet i 1999 av Europarådet for å styrke medlemslandenes evne til å bekjempe korrupsjon. GRECO overvåker statenes etterlevelse av organisasjonens standarder for bekjempelse av korrupsjon gjennom en dynamisk prosess med gjensidig evaluering og kollegialt press. Det bidrar til å identifisere mangler i nasjonal antikorrupsjonspolitik, noe som fører til nødvendige lovmessige, institusjonelle og praktiske reformer. GRECO fungerer også som en plattform for deling av beste praksis innen forebygging og avdekking av korrupsjon. Andre **regionale konvensjoner** inkluderer den Inter-amerikanske konvensjonen mot korrupsjon fra Organisasjonen av amerikanske stater, som ble

vedtatt i 1996 og Den afrikanske unions konvensjon om forebygging og bekjempelse av korrupsjon fra 2003.

Financial Action Task Force (FATF) ble opprettet i 1989 av G7-landene for å bekjempe hvitvasking av penger og finansiering av terrorisme. Som en mellomstatlig organisasjon (Norge er et av 40 medlemsland) utvikler og fremmer FATF internasjonale standarder for å beskytte det finansielle systemet mot ulovlige aktiviteter, blant annet gjennom 40 anbefalinger som danner grunnlag for nasjonal lovgivning og tiltak. FATF evaluerer medlemslandenes gjennomføring av disse standardene. Jurisdiksjoner som har dårlig etterlevelse av anbefalingene kan havne på en «gråliste» eller «svarteliste», noe som kan medføre økonomiske sanksjoner og redusert tilgang til det internasjonale finansmarkedet. Organisasjonen samarbeider tett med internasjonale aktører som Verdensbanken, Det internasjonale pengefondet og FN for å styrke den globale innsatsen mot økonomisk kriminalitet.

G20 opprettet på Seoul-toppmøtet i november 2010 en permanent G20-arbeidsgruppe for å bekjempe korrupsjon (Anti-Corruption Working Group, ACWG). Gruppen utvikler retningslinjer og strategier for både offentlig og privat sektor, med fokus på områder som åpenhet, integritet og rettshåndhevelse. Gruppen fremmer internasjonalt samarbeid, særlig gjennom deling av beste praksis og kapasitetsbygging, og støtter implementeringen av internasjonale antikorrupsjonsstandarder, som FN-konvensjonen mot korrupsjon (UNCAC) og OECDs antibestikkelseskonvensjon. ACWG samarbeider også med organisasjoner som FN, FATF, Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet. Norge deltok som gjestemedlem av G20 i 2024 og 2025.

Utfyllende informasjon om Internasjonale instrumenter og institusjoner for å forebygge og bekjempe korrupsjon er tilgjengelig i vedlegg 2b.

⁶ [OECD Legal Instruments](#)

3

Korrupsjonens påvirkning på bærekraftig utvikling, ulikhet, klima, demokrati og sikkerhet

Korrupsjon er en av de største hindringene for sosial og økonomisk utvikling. Den reduserer effektiviteten i offentlige tjenester, hindrer investeringer og svekker den økonomiske veksten. Internasjonale erfaringer viser at å prioritere anti-korrupsjonstiltak gir store samfunnsøkonomiske gevinster på lang sikt.

De siste 20–30 årene har korrupsjon og ulovlig kapitalflyt fått økt oppmerksomhet internasjonalt. Den offentlige utredningen Skatteparadis og utvikling fra 2009 la grunnlaget for økt norsk politisk engasjement. Stadige avsløringer som resultat av lekkasjer, varslinger og undersøkende journalistikk, har dokumentert arkitekturen rundt korrupsjon og ulovlig kapitalflyt, aktører, forutsetninger og koblinger til organisert kriminalitet, skatteunndragelser og hvitvasking.

Svakt styresett, manglende kontrollinstanser og politisk innblanding i rettssystemer har ført til at den ulovlige kapitalflyten har kunnet fortsette ut av land og fått fristed i jurisdiksjoner med høy grad av hemmelighet.

I mange land er skillet mellom politikere, offentlig og privat sektor utydelig, og lederskap og ansatte i offentlig sektor har ofte interesser i private selskaper og kommersiell aktivitet. Korrupsjon i offentlige innkjøp tapper offentlige budsjetter for store ressurser. Kunnskapen om hvem som eier selskaper som får offentlig anbud, lisenser og kontrakter er i liten grad tilgjengelig.

Korrupsjon har dype koblinger til mangel på bærekraftig utvikling, demokrati og sikkerhet. Den undergraver institusjoner, forsterker ulikhet, og hemmer tilgang til offentlige tjenester som helse, utdanning og infrastruktur, noe som direkte hindrer oppnåelsen av FNs bærekraftsmål. I land der korrupsjon florerer, svekkes tilliten til demokratiske institusjoner, noe som kan lede til politisk ustabilitet og konflikter. Dette skaper en ond sirkel der svak styring gir rom for korrupsjon, og korrupsjon ytterligere svekker styringsevnen.

Samtlige land som mottar norsk bistand, har utfordringer knyttet til styresett og høyt korrupsjonsnivå. God kunnskap om hvordan korrupsjonen påvirker samfunnet, hvilke aktører som er med, hvilke motkrefter som finnes, og samspillet mellom politikk og økonomi er grunnleggende for å kunne bidra positivt til endring.

Korrupsjon og ulikhet

Systemisk korrupsjon forsterker økonomisk og sosial ulikhet ved å flytte ressurser fra samfunnets mest sårbare grupper til en liten elite. Mens korrupte eliter tilegner seg rikdom og makt, mister de fattige tilgang til grunnleggende tjenester. Dette forsterker sosial og økonomisk ulikhet og skaper mistillit til institusjoner. Korrupsjon er også en stor utfordring for bistand. Når midler for fattigdomsbekjempelse og utvikling avledes gjennom korrupte praksiser, svekkes bistandens effektivitet, tilliten mellom giver- og mottakerland reduseres og viktig finansiering kan utebli. Kontrollmekanismer, åpenhet og samarbeid mellom alle involverte parter er nødvendig. Effektive tilsynsorganer og sterk lokal forvaltning reduserer ulikhet og skaper mer inkluderende samfunn.

Korrupsjon og nasjonal ressursmobilisering

Korrupsjon underminerer innsatsen for nasjonal ressursmobilisering, spesielt skatteinnkreving. Når skattesystemer blir utsatt for korrupsjon, svekkes statens evne til å finansiere egne utviklingsbehov. I land med svake styringssystemer og høy korrupsjonsrisiko kan økte skatteinntekter, dersom nødvendige kontrollmekanismer mangler, misbrukes av makthavere til å styrke egne posisjoner i stedet for å fremme bred utvikling og levere tjenester til befolkningen. For å motvirke slike negative utfall, må bistand til styrking av skattesystemer og nasjonal ressursmobilisering kombineres med en målrettet innsats for å fremme åpenhet, ansvarlighet og bekjempelse av korrupsjon.

Effektiv bekjempelse av korrupsjon kan på sin side spille en avgjørende rolle i å styrke nasjonal ressursmobilisering. Når antikorrupsjonstiltak og reformer i skatteforvaltningen går hånd i hånd,

Norge samarbeider med Tanzania gjennom programmet Skatt for utvikling. Dette klistremerket står på dørene inn til skatte-etaten i Tanzania (TRA) og advarer at korrupsjon ikke er lov. Foto: Marte Lid/Norad

kan det bidra til økt tillit til myndighetene, større betalingsvilje blant borgere og næringsliv, og mer stabile statlige inntekter. Når offentlige midler forvaltes åpent og under gode kontrollordninger, øker sannsynligheten for at ressursene faktisk kommer befolkningen til gode. En slik helhetlig tilnærming gir et mer solid grunnlag for bærekraftig finansiering av utvikling.

Korrupsjon rammer særlig kvinner og grupper i sårbare situasjoner

Korrupsjon kan hindre kvinners tilgang til offentlige tjenester og kan begrense kvinners deltakelse i det offentlige, økonomiske og politiske liv. I noen land opplever kvinner ofte korrupsjon i form av krav om bestikkelser i forbindelse med helse- og utdanningstjenester, herunder i forbindelse med omsorg for barn. Kvinner er spesielt utsatt for såkalt «sextortion», der maktmisbruk og korrupsjon utnyttes for å kreve seksuelle tjenester i bytte mot fordeler eller rettigheter de har krav på. Sårbare grupper, som fattige, flyktninger og minoriteter, har også stor risiko for å bli utsatt

for korrupsjon. De frarøves tilgang til tjenester eller de må betale uforholdsmessig mye for dem. Korrupsjon skaper dermed ytterligere barrierer for inkludering og rettferdighet.

Korrupsjon og miljø, klima og klimafinansiering

Korrupsjon kan utgjøre en alvorlig trussel mot klima og miljø ved å muliggjøre bl.a. ulovlig avskoging, overfiske og ulovlig gruvedrift, som fører til ødelagte økosystemer og økte klimagassutslipp. Naturressurssektoren er en sektor som ofte er utsatt for storskala korrupsjon, som underminerer myndighetenes forsøk på å regulere naturressursbruken.

Klimafinansiering er et viktig virkemiddel i kampen mot klimaendringer, men store pengestrømmer til klimatiltak i land med svake institusjoner og liten grad av åpenhet utgjør en risiko for at penger blir avledet av korrupte aktører. Det kan undergrave klimafinansieringens effektivitet og legitimitet. Åpenhet og ansvarlighet vil bidra til at klimafinansiering gir best mulig resultater.

Statlige revisjonsinstitusjoner: Norsk støtte til statsbygging, økonomisk utvikling og økt ressursmobilisering i inkluderer ofte også støtte til statlige revisjonsinstitusjoner. Riksrevisjoner kontrollerer og rapporterer bruk av offentlig midler, men også lovlighet og gjennomføring av programmer under statlig forvaltning. På den måten bidrar riksrevisjoner til å forebygge korrupsjon, gjennom anbefalinger om forbedring av integritetssystemer for eksempel gjennom styrking av internkontroll. Riksrevisjoner kan også avdekke korrupsjon gjennom sine revisjoner, for eksempel gjennom revisjon av anskaffelser og innkjøp. Ifølge Global Supreme Audit Institution Stocktaking Report 2023 kan 60 % av riksrevisjoner også etterforske korrupsjon, og enkelte riksrevisjoner kan også innkreve midler som har vært tapt eller misbrukt. I enkelte systemer har riksrevisjonen dessuten mandat som administrativ domstol og kan sanksjonere offentlige ansatte som har forvaltet midler de er ansvarlig for på uforsvarlig måte.

Ambassaden i Sør-Afrika har gjennom en årrekke støttet AFROSAI (den afrikanske delen av The International Organization of Supreme Audit Institution – INTOSAI) sitt arbeid med kapasitetsbygging i (de engelsktalende afrikanske) landenes riksrevisjoner.

Korrupsjon undergraver demokrati, rettsstat og menneskerettighetene

Korrupsjon er en trussel mot demokrati, rettsstat og menneskerettigheter. Rettferdige beslutningsprosesser erstattes med prosesser som legger opp til egeninteresse, maktmisbruk og økonomiske fordeler for et fåtall på bekostning av fellesskapet. Dette undergraver ikke bare tilliten til myndighetene, men også grunnleggende menneskerettigheter. For å beskytte demokrati og menneskerettigheter må korrupsjon bekjempes med sterke institusjoner, uavhengige domstoler, åpenhet i styringsprosesser og valg, samt effektive mekanismer for gransking og ansvarliggjøring.

Korrupsjon og organisert kriminalitet

Organisert og grenseoverskridende kriminalitet bruker korrupsjon som et verktøy for å undergrave statens kapasitet. Korrupsjon i politiske og administrative systemer reduserer offentlig tillit, undergraver rettsstaten og kan gi kriminelle aktører politisk innflytelse.

Korrupsjon og organisert kriminalitet er ofte tett sammenvevd. Korrupte tjenestemenn kan legge til rette for ulovlige aktiviteter som narkotikahandel, menneskesmugling og hvitvasking av penger. Organiserte kriminelle grupper utnytter svakheter i rettssystemer og bruker korrupsjon til å sikre straffrihet og kontroll over ressurser. Dette svekker statens evne til å opprettholde lov og orden, og bidrar til økt vold og usikkerhet.

4

Norges internasjonale arbeid med antikorrupsjon

Det internasjonale antikorrupsjonsrammeverket er under press. Økende autoritære tendenser i flere land fører til at kampen mot korrupsjon nedprioriteres eller brukes selektivt for å ramme politiske motstandere. FN-konvensjonen mot korrupsjon (UNCAC) har nær universell tilslutning, men gjennomføringen av forpliktelsene er ofte utilstrekkelig, og mange stater etterlever dem i begrenset grad. Korrupsjonsbekjempelse krever reell politisk vilje, noe som i praksis ofte mangler, fordi makthavere kan ha økonomiske eller politiske interesser i å bevare systemer som muliggjør korrupsjon.

Norsk resolusjon om storskala korrupsjon:

På statspartskonferansen til FNs konvensjon mot korrupsjon i 2017 fremmet Norge en resolusjon – Res. 7/2 – (som ble vedtatt ved konsensus) om å forebygge og bekjempe storskalakorrupsjon på tvers av landegrenser.⁷ Resolusjonen ble fulgt opp av to ekspertmøter i Lima (2018) og Oslo (2019) om samme tema, som resulterte i «The Oslo Statement on Corruption Involving Vast Quantities of Assets» med 64 anbefalinger om tiltak mot storskalakorrupsjon.⁸

For å møte disse utfordringene er det avgjørende med en helhetlig og samordnet tilnærming, der de ulike delene av myndighetsapparatet trekker i samme retning – en «whole-of-government» tilnærming til antikorrupsjon. Dette innebærer at alle relevante institusjoner samarbeider for å forebygge, avdekke og bekjempe korrupsjon.

Sivilsamfunnsaktører spiller en viktig rolle i å etterprøve myndigheter, men møter ofte betydelige hindringer, som manglende tilgang til offentlig informasjon, press og forfølgelse. Samtidig er korrupsjon i økende grad grenseoverskridende,

og svak nasjonal lovgivning samt utilstrekkelig koordinering mellom land vanskeliggjør effektivt internasjonalt samarbeid.

I tillegg utnytter organisert, grenseoverskridende kriminalitet korrupsjon som et verktøy for å tilrettelegge for ulovlige aktiviteter og svekke statens kapasitet til å håndheve lover og beskytte offentlige ressurser. Dette understreker behovet for en helhetlig tilnærming som kobler antikorrupsjonsarbeid tettere sammen med bekjempelse av organisert kriminalitet.

Norge engasjerer seg aktivt i internasjonalt arbeid for å forebygge og bekjempe korrupsjon, samt for å styrke institusjoner, aktører og systemer som sikrer at korrupte holdes ansvarlige. Dette skjer gjennom følgende innsatsområder:

1. Bidra til at det multilaterale rammeverket mot korrupsjon bevares og styrkes
2. Integrere antikorrupsjon som tverrgående hensyn i all bistand og utviklingspolitikk
3. Styrke dialog og samarbeid med andre lands myndigheter og øvrige partnere
4. Støtte strategiske antikorrupsjonsprogrammer og -prosjekter

4.1 Bidra til at det multilaterale rammeverket mot korrupsjon bevares og styrkes

Norges posisjoner i internasjonale fora skal være tydelig forankret i nasjonal politikk, samtidig som nasjonal politikk må være i samsvar med internasjonale forpliktelser. Norge skal aktivt og effektivt gjennomføre sine internasjonale forpliktelser.

Som en pådriver i kampen mot korrupsjon skal Norge innta en ledende rolle i å sikre effektiv gjennomføring av eksisterende og videreutviklingen av internasjonale normer, standarder og operative tiltak for forebygging og bekjempelse av korrupsjon. Norge støtter et bredt kunnskaps-

⁷ [COSP7 resolutions \(unodc.org\)](https://www.unodc.org/resolutions/)

⁸ [Preventing and Combating Corruption Involving Vast Quantities of Assets \(unodc.org\)](https://www.unodc.org/preventing-and-combating-corruption-involving-vast-quantities-of-assets/)

grunnlag for videreutvikling av nye internasjonale standarder.

Det er avgjørende med en samstemt og helhetlig tilnærming til korrupsjon og annen økonomisk kriminalitet, både nasjonalt og internasjonalt. Uavhengig av forum skal Norges posisjoner være tydelige, konsistente og gjenkjennelige.

Norge skal fremme en *helhetlig tilnærming* til antikorrupsjon, dvs. en tilnærming som omfatter forebygging, kriminalisering, avdekking, rapportering, etterforskning, påtale, dom, proporsjonale sanksjoner/straff, oppsporing/frys/konfiskering og retur av urettmessig ervervede midler til rettmessige eiere/land. Vedlegg I inneholder utfyllende informasjon om norsk gjennomføring av sentrale antikorrupsjonsforpliktelser og norske posisjoner internasjonalt.

For å bidra til forebygging av korrupsjon internasjonalt er Norge særlig opptatt av:

4.1.1 Styrke forebyggingen av korrupsjon (vedlegg I pkt. 1-9)

For å bidra til effektiv forebygging av korrupsjon, vil Norge særlig fremheve viktigheten av:

- Bedre kunnskapsnivå og økt bevissthet om korrupsjonens konsekvenser
- Økt integritet og styrkede etiske standarder i offentlig forvaltning
- Økt åpenhet, integritet og inkludering i offentlige beslutningsprosesser
- Korrupsjonsfrie offentlige anskaffelser
- Større åpenhet om forvaltningen av offentlige finanser
- Åpenhet om eierskap og eierskapsstrukturer, herunder etablering av register over reelle rettighetshavere
- Økt åpenhet om finansiering av politiske partier og kandidater
- Korrupsjonsfritt næringsliv og forebygging av korrupsjon i privat sektor
- Effektive systemer for forebygging av hvitvasking

4.1.2 Bekjempe straffrihet (vedlegg I pkt. 10-16)

For å bidra til effektiv håndhevelse og for å bekjempe straffrihet, vil Norge særlig fremme viktigheten av:

- Effektiv håndhevelse av korrupsjonslovgivning
- Uavhengige og robuste antikorrupsjonsinstitusjoner, påtalemyndighet og domstoler
- Ansvarliggjøring av profesjonelle tilretteleggere
- Trygge varslingssystemer og effektiv beskyttelse av varslere
- Robuste rammevilkår for gravejournalistikk og uavhengige medier som avdekker korrupsjon og aktiv deltakelse fra sivilsamfunnet i arbeidet mot korrupsjon, både nasjonalt, internasjonalt og multilateralt
- Redusert hemmelighold og færre trygge havner for korrupte aktører og urettmessig ervervede verdier
- Utrede og etablere regionale eller internasjonale mekanismer som motvirker straffrihet når nasjonale rettssystemer ikke fungerer

4.1.3 Styrke internasjonalt samarbeid (vedlegg I pkt. 17-19)

For å styrke internasjonalt samarbeid i kampen mot korrupsjon, vil Norge særlig fremheve viktigheten av:

- Bedre utnyttelse av det globale antikorrupsjonsrammeverket, herunder økt kapasitet i utviklingsland til deltakelse i internasjonalt antikorrupsjonsarbeid og multilaterale forhandlinger
- Effektivt rettslig samarbeid mellom land
- Effektivt internasjonalt samarbeid om sporing, inndragning og tilbakeføring av korrupsjonsutbytte

4.2 Integrere antikorrupsjon som tverrgående hensyn i all bistand og utviklingspolitikk

I 2024 utgjorde Norges bistand 58,6 milliarder kroner. Forvaltningen av disse midlene stiller høye krav til integritet og kontroll. Korrupsjon knyttet til bistandsmidler kan undergrave både tilliten til norsk bistand og dens reelle effekt. Slike misligheter svekker ikke bare resultatene av bistanden, men kan også forsterke eksisterende ulikhet og maktmisbruk i mottakerlandene – det motsatte av hva bistanden skal bidra til (se nærmere omtale i kapittel 3). Antikorrupsjon er derfor gitt status som tverrgående hensyn i norsk utviklingspolitikk og bistand, jf. Meld. St. 24 (2016–2017). De fire tverrgående hensynene som skal ivaretas i all norsk bistand, uavhengig av sektor og samarbeidsform, er:

- Menneskerettigheter, særlig knyttet til medbestemmelse, ansvarlighet og ikke-diskriminering
- Kvinners rettigheter og likestilling
- Klima og miljø
- Antikorrupsjon

Ved å integrere antikorrupsjon som et tverrgående hensyn, understrekes det at kampen mot korrupsjon ikke er en isolert innsats, men en forutsetning for å oppnå utviklingspolitiske mål.

Gjennom en bred risikoanalyse og konkrete risikodempende tiltak blir det mulig å forebygge, avdekke og håndtere korrupsjon på en effektiv måte. En slik analyse skal identifisere institusjonelle svakheter og annen prosjektintern risiko, herunder muligheten for at norske penger ikke brukes til tiltenkt formål. En god risikoanalyse vil samtidig vurdere ekstern risiko og svakheter knyttet til politikk, eierskap og maktforhold som kan bidra til at et tiltak ikke når sine målsetninger.

Antikorrupsjon skal integreres ved å iverksette konkrete tiltak for å forebygge eller redusere korrupsjonsrisiko, basert på det som fremkommer i en bred risikoanalyse.

Alle bistandstiltak som er finansiert av Norge skal systematisk vurderes med hensyn til både i) korrupsjonsrisiko i det enkelte tiltak, dvs. risikoen for at korrupsjon og andre økonomiske misligheter kan påvirke måloppnåelsen i tiltaket; og ii) om den norske bistanden øker risikoen for korrupsjon i mottakerlandet eller sektoren («*do no harm*»-prinsippet).

Når det identifiseres en korrupsjonsrisiko knyttet til den norske støtten, skal risikodempende tiltak innarbeides i planverket, og avvik skal følges opp og rapporteres på, under hele samarbeidet.

Der det er potensial for betydelig positive effekter i mottakerlandet eller i en sektor, eller der antikorrupsjon i vesentlig grad kan styrke resultatene i et tiltak, skal det som hovedregel utarbeides antikorrupsjonsaktiviteter som en del av tiltaket («*do-good*»-prinsippet). I slike tilfeller formuleres spesifikke mål for antikorrupsjon.

Innen satsingsområder og større avtaler kan det være særlig relevant å fremme relevante antikorrupsjonstiltak for å sikre åpenhet, deltakelse, integritet og ansvarlighet, herunder å støtte målrettede tiltak i nasjonale reformprosesser innen offentlig sektor og offentlig finansforvaltning, åpenhet om eierskap og offentlig innkjøp, lønnsreformer og etterlevelse av ansvarlige næringslivsnormer i privat sektor.

Ansvar for å etablere god risikostyring og å håndtere antikorrupsjon som tverrgående hensyn ligger hos tilskuddsmottaker. Saksbehandlere og ledere i UD, Norad og på ambassader har ansvar for å vurdere om tilskuddsmottakers risikohåndtering i tilstrekkelig grad kan sikre at tiltaket når sine mål, og unngår skade i samfunnet ellers.

Hensikten er å redusere risikoen for korrupsjon til et nivå som kan aksepteres. Tilsvarende skal det vurderes om antikorrupsjonsaktiviteter som på en effektiv måte kan styrke resultatene fra tiltaket eller i samfunnet for øvrig, skal iverksettes. Vurderingene bør bygge på tilskuddsforvalters analyse av konteksten, Norges politiske prioriteringer, prosjektets betydning og omfang, samt korrupsjonsrisikoens sannsynlighet og konsekvens.

Samarbeidspartnere foretar ofte egne analyser (inkl. politisk økonomi og makt/interesseanalyser) og utredninger som er relevant for å vurdere risiko i en sektor eller et land. Det gjør også andre lands bistandsmyndigheter, IMF og Verdensbanken. Denne kunnskapen kan i langt større utstrekning benyttes i forbindelse med utvikling av tiltak, og ikke minst i dialog med myndigheter og relevante partnere.

Det vil være særlig viktig å bygge på gode analyser når det utredes samarbeid i land der Norge ikke har ambassader, i land og sektorer der vi har begrenset kunnskap, konfliktland, land der tiltaket omfatter nye partnere, og i samarbeid som innbefatter innkjøp, lisenser og avtaler og/eller sektorer hvor det vurderes å være høy korrupsjonsrisiko. Rapportering fra ambassader er viktige informasjonskilder og må ses sammen med en mer aktiv dialog med myndigheter, samarbeidspartnere og andre relevante aktører.

4.3 Styrke dialog og samarbeid med andre lands myndigheter og øvrige partnere

En målsetning med norsk bistand er å bidra til å bygge sterke institusjoner i utviklingsland. Det kan innebære faglig bistand og rådgivning til system- og kompetansebygging, opplæring og trening, utvikling av ny kunnskap og etablering

av møteplasser for læring og utveksling av erfaring og kunnskap. Et viktig arbeid er å bidra til å opprettholde (politisk) vilje til å iverksette og gjennomføre nødvendige tiltak. Oppslutning rundt endringsprosesser krever åpenhet, deltagelse og tilgang til informasjon.

Antikorrupsjon skal fremmes aktivt i politisk dialog

I dialog på alle nivåer, fra bilaterale møter på politisk- eller embetsnivå til ambassadenes kontakt med vertslandets myndigheter, samt gjennom Norads faglige samarbeid, skal det aktivt vurderes om det er relevant å ta opp korrupsjonsutfordringer og antikorrupsjon. Nesten alle land har tilsluttet seg FNs konvensjon mot korrupsjon, UNCAC. I politisk dialog kan en god inngang være å snakke om felles forpliktelser som ligger i denne konvensjonen, og å ta opp anbefalinger i landevalueringer og landets behov for støtte for å kunne møte forpliktelsene. Videre er landenes tilslutning til FATF-standardene og tilhørende evalueringer relevante. Norge er en av de største bidragsyterne til FNs arbeid med antikorrupsjon, og gjennom FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UN Office on Drugs and Crime, UNODC) støtter vi tiltak som rådgivning og opplæring i antikorrupsjon. Tiden før og etter UNCACs statspartskonferanser, eller i forbindelse med større innsatser eller reformer knyttet til økonomisk vekst, økte investeringer og bedre offentlige tjenester til befolkningen, egner seg for slik dialog. Å vise til eksempler der økt åpenhet og styrket rettssikkerhet har ført til økonomisk vekst, kan være et positivt utgangspunkt for samtalen. Det kan være nyttig og naturlig å nevne særlige utfordringer i sektorer eller tema, for eksempel åpenhet i offentlige anskaffelser, polititoll og skattemyndigheter eller i forvaltningen av naturressurser. Landets rangeringer på demokrati-, styresett- og korrupsjonsindekser kan også tas opp i dialogen, men kan være politisk sensitivt.

Samarbeid med likesinnede for maksimal effekt

Uavhengig av om spørsmålet gjelder forhandlinger i FN om mer forpliktende antikorrupsjonsnormer og standarder, eller om det dreier seg

om gjennomføringen av et åpenhetstiltak i et enkeltland, er sjansene for suksess større dersom vi samarbeider med likesinnede aktører. Valget av samarbeidspartnere – både land og sivilsamfunnsorganisasjoner – vil variere avhengig av kontekst og målsetting. Likevel skal Norge alltid være en konsekvent og pålitelig partner i kampen mot korrupsjon og for åpenhet og ansvarlighet.

Samarbeid med sivilt samfunn på landnivå:

Sivilsamfunnsorganisasjoner har ofte «øret til bakken» og verdifull innsikt i spørsmål knyttet til åpenhet og korrupsjon i land der Norge har ambassader. De kan være viktige informasjonskilder og samarbeidspartnere i arbeidet mot korrupsjon. I mange land opererer slike organisasjoner under betydelig press, og kontakt med slike organisasjoner kan sende et tydelig signal om at Norge støtter aktører som fremmer åpenhet, ansvarlighet og antikorrupsjon.

Transparency International (TI) består av over 100 nasjonale avdelinger – lokalt etablerte og uavhengige organisasjoner som bekjemper korrupsjon i sine respektive land. TI publiserer årlig en Corruption Perception Index som rangerer land etter hvordan befolkningen oppfatter korrupsjon i offentlig sektor og Global Corruption Barometer som samler førstehåndsdatabe om hvordan folk opplever og oppfatter korrupsjon i hverdagen. Med lokal forankring og ekspertise er de godt posisjonert til å bistå med å identifisere relevante prioriteringer. Flere norske ambassader har allerede etablert konstruktive samarbeid med TI-avdelinger.

Ambassadenes rolle i alliansebygging er viktig, særlig når det gjelder å støtte utviklingslands implementering av UNCAC og andre relevante konvensjoner, som nevnt over. Bedre utnyttelse av landevalueringer, oppfølgingsrapporter og internasjonale møter og konferanser kan gi økt

mulighet for samarbeid om viktige, men krevende temaer. [UNCAC in a nutshell 2021](#)⁹ gir praktisk veiledning om hvordan ambassader kan benytte konvensjonen. Ambassader bør identifisere sentrale aktører på landnivå og vurdere samarbeid i kampen mot korrupsjon, samt støtte aktører som viser vilje til å gjennomføre antikorrupsjonsreformer. Tilsvarende er det viktig å identifisere og støtte regjeringer som er villige til å gjennomføre konkrete tiltak for å forebygge og bekjempe korrupsjon. Flere av Norges ambassader har inngått partnerskap med nasjonale og regionale aktører som jobber for å fremme åpenhet og ansvarlighet. Disse samarbeidspartnerne besitter verdifull kunnskap og erfaring, og gir oss dypere innsikt i nye trender og utfordringer på landnivå.

Norges rolle i FN, Verdensbanken og IMF: En pådriver for antikorrupsjon

Utviklingssamarbeidet har gjennomgått betydelige endringer over tid. Norsk bistand går primært til FN-systemet, globale fond, Verdensbanken og andre internasjonale finansinstitusjoner, samt sivilsamfunnet. En vesentlig del går til humanitær innsats. Kun en liten andel av bistanden går direkte til myndigheter i utviklingsland.

Godt styresett, åpenhet og bekjempelse av korrupsjon er sentrale temaer i dialog og samarbeid med multilaterale organisasjoner. Norge stiller krav til at organisasjonene har systemer som forebygger, avdekker og håndterer økonomiske og andre misligheter på en god måte. Norge er representert i styrene i de multilaterale organisasjonene, og følger opp arbeidet med forebygging og håndtering av korrupsjon i disse foraene. Styrene i de multilaterale utviklingsbankene blir løpende orientert om bankenes rutiner for kontroll og oppfølging av korrupsjonsrisiko. Norge arbeider også aktivt gjennom løpende policy-dialog med multilaterale organisasjoner og i påfyllingsforhandlinger for å styrke fokuset på antikorrupsjon både internt i organisasjonene og i deres utadrettede virksomhet.

⁹ [UNCAC in a nutshell 2021](#)

Norge skal være pådriver for at institusjoner som FN, Verdensbanken og IMF i større grad setter anti-korrupsjon på dagsordenen i sin dialog med land.

Sivilsamfunnet, akademia og media er instrumentelle i å opprettholde politisk vilje til antikorrupsjon og spiller en nøkkelrolle i arbeidet med å forebygge og bekjempe korrupsjon. Norge har et tett samarbeid med sentrale internasjonale og nasjonale sivilsamfunnorganisasjoner, som jobber internasjonalt og i respektive land, for åpenhet og mot korrupsjon.

Forskning og utredning er essensielt for å oppnå kunnskap, forståelse og effektive tiltak mot korrupsjon, inkludert dens omfang, manifestasjoner og konsekvenser. Kunnskapsbasert påvirkningsarbeid er avgjørende for å skape endringer, særlig i møte med sterke økonomiske interesser som forsvarer status quo.

Næringslivet kan både initiere og delta i korrupsjon, men kan også være utsatt for markedsundergravende korrupsjon fra andre aktører. En rekke virksomheter går foran som gode eksempler, med tydelige interne tiltak og ansvarlig leverandørstyring for å forebygge og bekjempe korrupsjon. Enkelte aktører bidrar også som innovatører gjennom utvikling av tekniske løsninger for antikorrupsjonsarbeid. Samtidig finnes det profesjonelle aktører og selskaper medvirker til korrupsjon og hvitvasking ved å tilby juridiske, økonomiske og andre tjenester som muliggjør slik kriminalitet. For å styrke den samlede innsatsen mot korrupsjon er dialog og samarbeid med næringslivet og næringslivsorganisasjoner avgjørende.

4.4 Støtte strategiske anti-korrupsjonsprogrammer og -prosjekter

Et helhetlig antikorrupsjonsarbeid krever både tiltak som forebygger korrupsjon, avdekker lovbrudd og sikrer konsekvent rettshåndhevelse.

Det forutsetter også uavhengige kontrollorganer, sterke etterforsknings- og påtalemyndigheter, åpen tilgang til offentlig informasjon, en fri presse og et aktivt sivilsamfunn. Til sammen danner dette grunnlaget for et robust og langsiktig arbeid mot korrupsjon.

Norsk støtte til strategiske viktige antikorrupsjonsprogrammer og -prosjekter har som formål å støtte opp om de bredere prioriteringene for norsk utenriks- og utviklingspolitikk. Utformingen av Norges støtte til antikorrupsjon, partnersammensetning og strategi har vokst frem stegvis med startpunkt i [NOU 2009: 19 Skatteparadis og utvikling](#),¹⁰ via ulike Stortingsmeldinger.

Norsk støtte innen antikorrupsjon til nasjonale myndigheter, medier, akademia, multilaterale organisasjoner og sivilsamfunn søker å påvirke både internasjonale, regionale og nasjonale prosesser.

All støtte skal ivareta og respektere menneskerettighetene og grunnleggende rettsstatsprinsipper. Norge arbeider aktivt for å inkludere et kjønnsperspektiv i antikorrupsjonsarbeidet, fremme likestilling og styrke kvinners rettigheter.

Norge skal ha en ledende rolle i det internasjonale arbeidet for å fremme finansiell åpenhet, ansvarlighet og integritet og bekjempe ulovlig kapitalflyt, hvitvasking, skatteunndragelse og korrupsjon.

I tillegg til støtte til rene antikorrupsjonsprogrammer, kommer indirekte bidrag til antikorrupsjon gjennom støtte til offentlig finansforvaltning, ulovlig kapitalflyt, økonomisk kriminalitet, skattesystemer, toll, riksrevisjoner, naturressursforvaltning innen olje/gass/mineraler og undersøkende journalistikk og statistikk. Disse vil ha en indirekte positiv effekt som vil kunne redusere korrupsjon.

Innen sektorprogrammer vil det være elementer som kan redusere korrupsjon, herunder i Kunn-

¹⁰ [NOU 2009: 19 – regjeringen.no](#)

Ilustrasjon: iStock/wildpixel

skapsprogram som Fisk for utvikling, Hav for utvikling, Skatt for utvikling og Global helse. Noen ambassader har også aktivitet rettet mot korrupsjon.

Antikorrupsjonsarbeidet i regi av UD skal samhandle med og styrke andre norske prioriteringer definert av Klima- og miljødepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Finansdepartementet på tema som hvitvasking, miljøkriminalitet og transnasjonal organisert kriminalitet. Den samlede norske innsatsen og kunnskap vil bidra til en sterkere deltakelse og posisjon i prosesser i FN, OECD, G20, Financial Action Task Force, og tilsvarende.

Effektive partnerskap

Norge samarbeider med FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC) for å støtte utviklingslands gjennomføring av FN konvensjonen mot korrupsjon (UNCAC). Gjennom samarbeidet gis faglig bistand til utviklingsland for deres gjennomføring av konvensjonsforpliktelser, rådgivning og opplæring, samt utvikling av kunnskapsprodukter og verktøy.

Norge jobber tett med UNODC om åpenhet i offentlige anskaffelser, kunnskap og åpenhet om reelle rettighetshavere og beskyttelse av varslere. Gjennom UNODC har Norge sentrale partnere i organisasjonene Open Contracting Partnership, Open Ownership og den afrikanske varslerplattformen (PLAAF).

Norge bringer gjennom Korrupsjonsjegernetverket sammen påtalemyndigheter fra et 20-talls land og institusjoner, hvor forebygging, etterforskning, irettføring og tilbakeføring av verdier er tema. Korrupsjonsjegernetverket er også en viktig møteplass for å identifisere muligheter og utfordringer, behov for faglig bistand og ny kunnskap både nasjonalt, regionalt og globalt.

Norsk støtte til International Center for Asset Recovery (ICAR) muliggjør faglig bistand og råd-

givning i forbindelse med etterforskning av konkrete storskalakorrupsjonssaker som involverer myndighetspersoner og statsledere (Namibia, Malawi, Mosambik, Sør-Afrika, Italia, Nigeria, Zambia, Kenya, Peru, Costa Rica, Brasil, Senegal). Støtten til Stolen Asset Recovery Initiative (StAR) er viktig ikke minst i grenseoverskridende samarbeid. Gjennom UNODC og Basel Institute/ICAR gis faglig bistand til utviklingsland der det vurderes nødvendig og viktig for forebygging av korrupsjon, etterforskning, sporing og tilbakeføring av stjålne verdier.

Norge støtter antikorrupsjonsprogrammer med Verdens Tollorganisasjon (WCO), International Consortium of Investigative Journalism (ICIJ), og U4 Antikorrupsjonsressurssenter i Bergen samler informasjon og kunnskap, og gjør dette tilgjengelig som et offentlig gode. U4 arrangerer også kurs og opplæringsaktiviteter for både givere og partnere. Samarbeidet med UNCAC Coalition og U4 har vært brukt aktivt til å mobilisere både sivilsamfunn og andre staters engasjement innenfor viktige områder.

Organisasjonene Norge støtter besitter verdifull kompetanse og spiller en sentral rolle i utviklingen av internasjonale standarder, og med teknisk ekspertise styrker de kapasiteten i land som ønsker å bekjempe korrupsjon mer effektivt.

Norske offentlige aktørers arbeid gjennom Kunnskapsbanken utgjør viktige funksjoner for godt styresett og i kampen mot korrupsjon, og bidrar gjennom sitt arbeid i utviklingsland til økt åpenhet, ansvarlighet, deltakelse og integritetsbygging.

Basert på målene i veilederens punkt 4.1 tilbyr Norge utviklingsland partnerskap og tilgang til faglig bistand, verktøy og nettverk som er avgjørende for å forebygge og bekjempe korrupsjon. Norge bidrar også til at land med svake institusjoner og utfordringer kan delta i debatter, dialog og forhandlinger som kan ha store konsekvenser for utviklingsland.

5

Vedlegg 1: Norske posisjoner i internasjonale fora

1. Forskning, utredning og kunnskapsdeling om korrupsjonens virkninger

Kunnskapsbasert politikk er avgjørende i arbeidet mot korrupsjon. Forskning og systematisk innhenting av kunnskap om korrupsjonens årsaker, virkninger og effektive tiltak danner grunnlaget for målrettet innsats og bærekraftige løsninger. Et godt kunnskapsgrunnlag er viktig for å øke bevissthet i befolkningen, bygge motstandskraft og fremme åpen debatt om etiske utfordringer og integritet i forvaltningen.

Norge legger vekt på kunnskapsdeling og støtter forskning som belyser korrupsjonens samfunns-kostnader og hvordan ulike tiltak virker i praksis. Det samarbeides med forskningsinstitusjoner og sivilsamfunn, både nasjonalt og internasjonalt, for å fremme faglig baserte tilnærminger og gjøre kunnskap tilgjengelig på tvers av sektorer.

Internasjonalt arbeider Norge for å styrke forskning og kunnskapsdeling som belyser korrupsjonens samfunnskostnader og informasjon om hvilke tiltak som har vist seg effektive for å forebygge og bekjempe korrupsjon.

2. Integritet i offentlig forvaltning

Integritet i offentlig sektor er avgjørende for å fremme åpenhet, tillit og god styring. Når offentlige ansatte rekrutteres etter kriterier med vekt på faglig kompetanse og utfører sine oppgaver etter etiske prinsipper og med integritet, bidrar dette til å ivareta landets og fellesskapets sosiale og økonomiske interesser. Integritet i offentlig sektor legger grunnlaget for en effektiv og rettferdig forvaltning, som er essensielt for et velfungerende samfunn.

Norge legger stor vekt på integritet i offentlig forvaltning. Statsansatteloven regulerer arbeidsforhold i staten og inneholder blant annet bestemmelser om personalreglement, ansettelse,

herunder offentlig utlysning av stillinger og kvalifikasjonsprinsippet, opphør av arbeidsforhold, ordensstraff og saksbehandlingsregler. Statsansatteloven inneholder også forbud mot å motta gaver i tjenesten der disse er egnet eller ment til å påvirke den ansattes tjenestelige handlinger. De etiske retningslinjene for statstjenesten skal bevisstgjøre ansatte om viktigheten av god etisk praksis i tjenesteyting og myndighetsutøvelse. De bygger på verdier som rettferdighet, lojalitet og ærlighet og gir overordnede føringer fremfor detaljerte regler. Retningslinjene er tilgjengelige på regjeringen.no. Det er også utviklet et e-læringskurs med ulike etiske dilemmaer. Dette er tilgjengelig på DFØs læringsplattform. For departementene finnes egne retningslinjer, «Om forholdet mellom politisk ledelse og embetsverk – syv plikter for embetsverket», som bidrar til å håndtere etiske dilemmaer i forholdet mellom politisk ledelse i et departement og embetsverk. Disse støttes av e-læringskurs, podkast og en dilemmasamling. OECDs anbefalinger om offentlig integritet er oversatt til norsk. DFØ måler hvordan Norge etterlever anbefalingene.

Norge har et omfattende regelverk som fremmer åpenhet og forebygger interessekonflikter, inkludert *Etiske retningslinjer for statstjenesten*, som gjelder for alle statlige organer, og retningslinjer for registrering av statsansattes verv og økonomiske interesser. *Håndbok for politisk ledelse* tydeliggjør reglene for interessekonflikter og situasjoner som kan svekke tilliten til en politikers upartiskhet.

Internasjonalt oppfordrer Norge til styrking av offentlig integritet gjennom solide forvaltningsstrukturer og institusjoner. Integritet og høy etisk kvalitet i offentlig tjenesteyting er avgjørende for å forebygge korrupsjon og sikre at ansatte arbeider til befolkningens beste. Dette krever mer enn lover og strukturer – ansatte må kjenne viktige etiske verdier, gjenkjenne etiske dilemmaer og ha rom for refleksjon og diskusjon i et åpent ytringsklima. Statsansatte bør ha en grunnleggende rett til å ytre seg kritisk om statens virksomhet og

alle andre forhold. Det må også legges til rette for at offentlige tjenestepersoner skal kunne melde fra om korrupsjonshandlinger.

3. Åpenhet, integritet og inkludering i offentlige beslutningsprosesser

Åpenhet bidrar til at politikere og forvaltningen holdes ansvarlige for sine beslutninger, og er en forutsetning for å opprettholde tillit, muliggjøre kontroll og styrke borgerdeltakelse. Når ulike interessenter involveres i beslutningsprosesser, styrkes legitimiteten i forvaltningen, og det blir lettere å holde myndighetene ansvarlige for sine handlinger og prioriteringer. Dette kan bidra til bedre beslutninger, mer effektive offentlige tjenester med høyere kvalitet.

Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig virksomhet (offentleglova) gir alle rett til innsyn i saksdokumenter, journaler og lignende registre for alle organer som omfattes av loven. Loven gjelder for alle statlige organer, kommuner og fylkeskommuner og i utgangspunktet for alle selvstendige rettssubjekter som kontrolleres disse. Formålet med offentliglova er å legge til rette for at offentlig virksomhet er åpen og gjennomsiktig, for slik å styrke informasjons- og ytringsfriheten, den demokratiske deltakelsen, rettssikkerheten for den enkelte, tilliten til det offentlige og kontrollen fra allmennheten.

Norge legger stor vekt på åpne beslutningsprosesser gjennom høringer og inkluderende samarbeid. Dette bidrar til å sikre at ulike perspektiver blir vurdert, noe som styrker kvaliteten på beslutningene og fremmer demokratisk deltakelse. Utredningsinstruksen stiller krav til høringsprosessen og at de som blir berørt av problemet eller tiltakene, involveres tidlig. Høringene skal være åpne for innspill fra alle. Denne praksisen sikrer transparens og ivaretar demokratiske rettigheter i utformingen av offentlig politikk. Norske myndigheter samarbeider med sivilsamfunnsorgani-

sasjoner for å sikre at beslutningsprosesser er representative og inkluderende. Dette samarbeidet bidrar til å ansvarliggjøre myndighetene overfor innbyggerne og styrker tilliten mellom offentlig sektor og befolkningen.

Gjennom deltakelse i det internasjonale samarbeidet Open Government Partnership (OGP), har Norge forpliktet seg til å styrke samarbeidet mellom innbyggere og forvaltning. Dette innebærer å utvikle handlingsplaner i samarbeid med sivilsamfunn, med konkrete tiltak for å styrke åpenhet i norsk forvaltning.

Internasjonalt arbeider Norge for å fremme åpenhet som et sentralt virkemiddel for å styrke tilliten mellom offentlig forvaltning og befolkningen. Norge fremhever også betydningen av inkluderende beslutningsprosesser som et middel til å sikre rettferdighet, likebehandling og god ressursforvaltning.

4. Korrupsjonsfrie offentlige anskaffelser

Formålet med anskaffelsesregler er å sikre effektiv, tillitvekkende og ansvarlig bruk av samfunnets ressurser når det offentlige kjøper varer og tjenester eller gjennomfører byggeprosjekter. Et system uten åpenhet og konkurranse skaper grobunn for korrupsjon. FN anslår at opptil 25 % av de rundt 13 billioner USD som regjeringer globalt bruker på offentlige utgifter, går tapt til korrupsjon. Uten tilstrekkelig kontroll risikerer det offentlige å inngå avtaler med leverandører som ikke kan konkurrere på kvalitet, eller betale overpris. Manglende regulering kan også føre til vennetjenester og personlig berikelse blant saksbehandlere.

Det norske anskaffelsesregelverket følger av anskaffelsesloven og tilhørende forskrifter. Det sikrer integritet gjennom habilitetsregler, innsyn og prosedyrer som forhindrer maktmisbruk og favorisering, blant annet ved å forby vesentlige

kontraktsendringer etter anskaffelseskonkurransen er gjennomført. Det norske anskaffelsesregelverket gjennomfører EUs anskaffelsesdirektiver, som tatt inn i EØS-avtalen. Dette omfatter i hovedsak fire direktiver: direktiv 2014/24/EU om anskaffelser innenfor klassisk sektor, direktiv 2014/25/EU om forsyningssektorene vann- og energiforsyning, transport og posttjenester, direktiv 2014/23/EU om konsesjonskontrakter og direktiv 2009/81/EF om forsvarsanskaffelser. Norge deltar i WTOs avtale om offentlig innkjøp, som skal sikre en effektiv multilateral ramme for offentlige anskaffelser ved inngåelse av frihandelsavtaler, samt bidra til åpenhet og forebygge korrupsjon. Norge deltar også i OECDs arbeidsgruppe om offentlige innkjøp som har til formål å dele kunnskap og identifisere beste praksiser

Norge arbeider for å styrke internasjonale retningslinjer for effektiv, åpen og konkurransebasert bruk av offentlige ressurser. Anskaffelsesprosessene skal være tydelig regulert, åpne for innsyn og basert på klare rammer som fremmer integritet og tillit til offentlig pengebruk. Videre jobber Norge for at offentlige anskaffelser skjer med full åpenhet, slik at relevante aktører kan følge hele prosessen fra planlegging til implementering og overvåking. Dette styrker konkurransen, forbedrer offentlige tjenester og sikrer god ressursutnyttelse. Norge samarbeider med organisasjoner som Open Contracting Partnership og UNODC for å forbedre innkjøpsprosesser og redusere korrupsjonsrisiko i utviklingsland.

5. Åpenhet om forvaltning av offentlige finanser

Manglende åpenhet eller svak kontroll over offentlige finanser kan legge til rette for korrupsjon. Det kan igjen resultere i finansielle tap, svekket tillit til offentlige myndigheter og dårligere tjenester til landenes innbyggere.

Overordnede krav til statsbudsjettet og statsregnskapet er fastsatt i Stortingets bevilgningsreglement. Forberedelsen av regjeringens budsjettforslag involverer alle departementene og deres underliggende virksomheter, før det gjennomgås og vedtas av Stortinget. Regjeringens forslag til statsbudsjett publiseres på regjeringens nettsider, og Stortingets vedtatte budsjett publiseres på Stortingets internettsider.

Økonomireglementet § 12 stiller krav om å føre regnskap som omfatter bokføring og pliktig regnskapsrapportering. Regnskapet skal gi grunnlag for kontroll med disponeringen av gitte bevilgninger og grunnlag for analyser av virksomhetens aktiviteter.

Statlige virksomheter (forvaltningsorganer) skal avgi en årsrapport som inkluderer årsregnskap med noteopplysninger. Årsrapporten publiseres både på virksomhetens nettside og på overordnet departements nettside. I tillegg er virksomhetenes månedlige regnskapsdata offentlig tilgjengelig på portalen statsregnskapet.no og i nedlastbare åpne data.

Statlige virksomheter skal ha internkontroll for å forebygge misligheter som underslag og korrupsjon. Riksrevisjonen reviderer alle statlige virksomheter årlig og avgir revisjonsberetning som skal publiseres på virksomhetens nettside.

Virksomheter må varsle departementet om vesentlige avvik fra vedtatte planer eller tildelingsbrev og foreslå korrigerende tiltak. Departementene skal sikre at underordnede virksomheter har effektiv internkontroll for å ivareta mål, ressursbruk og lovverk.

Norge jobber internasjonalt for større grad av åpenhet, samt for å sikre integritet og ansvarlighet i spørsmål som gjelder offentlige finanser.

6. Åpenhet om eierskap og eierskapsstrukturer (inkl. registre over reelle rettighetshavere)

Åpenhet om eierskap og reelle rettighetshavere er viktig for å bekjempe korrupsjon. Ved å gjøre opplysninger om hvem som faktisk eier og kontrollerer virksomheter tilgjengelige for myndigheter og andre relevante aktører, blir det vanskeligere for kriminelle å skjule ulovlige midler bak komplekse selskapsstrukturer og bruk av stråmenn. Dette reduserer muligheten for misbruk av skallselskaper til hvitvasking, bestikkelser og annen økonomisk kriminalitet, samtidig som det styrker rettsstaten og øker tilliten i næringslivet.

Åpenhet er en viktig verdi i det norske samfunnet. Norges register over reelle rettighetshavere er etablert som et tiltak for å bekjempe hvitvasking, terrorfinansiering og økonomisk kriminalitet. Fra 31. juli 2025 er selskaper og andre juridiske enheter pålagt å registrere opplysninger i dette nye registeret, som administreres av Brønnøysundregistrene. Formålet er å gi informasjon om hvem som faktisk kontrollerer virksomhetene. I tillegg til offentlige myndigheter og rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven, har media, sivilsamfunnsorganisasjoner og høyere utdanningsinstitusjoner tilgang til opplysningene. Ambisjonen er å gjøre registeret så tilgjengelig som mulig, noe som bl.a. må veies mot retten til personvern og krav til behandling av personopplysninger. EU vedtok i 2024 nytt antihvitvaskingsregelverk, med nye krav til tilgang til opplysninger om reelle rettighetshavere. Det arbeides med å utrede gjennomføring av det nye regelverket i Norge.

Internasjonalt arbeider Norge for økt åpenhet om eierskap, med mål om at registre over reelle rettighetshavere skal være tilgjengelige for så mange som mulig. Norge samarbeider med UNODC og Open Ownership om etablering av registre over reelle rettighetshaveren i en rekke utviklingsland.

7. Åpenhet om finansiering av politiske partier

Politiske partier og kandidater trenger økonomiske og andre ressurser for å kunne organisere seg, utvikle politikk og formidle sine budskap til velgerne. Samtidig kan ukontrollert eller lite gjennomsiktig finansiering åpne for at særinteresser får uforholdsmessig eller urettmessig innflytelse over politiske prosesser. Bidrag/donasjoner i form av penger, tjenester eller andre økonomiske goder kan skape uheldige bindinger mellom parti og bidragsyter. Dette kan igjen øke risikoen for gjenytelser i form av korrupsjon. Videre kan manglende åpenhet gjøre hvitvasking mulig ved at utbytte fra kriminelle handlinger kanaliseres til politiske partier og politisk virksomhet. I internasjonalt antikorrupsjonsarbeid er åpenhet ansett som det mest effektive virkemiddelet for å bekjempe korrupsjon og hvitvasking.

I Norge er offentlighetens rett til innsyn i partifinansieringen regulert i partiloven. Loven bygger bl.a. på Europarådets rekommandasjon 2003/4 Om felles regler mot korrupsjon i finansieringen av politiske partier og valgkampanjer og GRECOs anbefalinger til Norge om å styrke lovens krav til åpenhet, tilsyn og kontroll. Partiloven har klare regler for hvilke finansieringskilder som det er forbudt for partiene å motta bidrag fra. De samme regler gjelder for tilknyttede partiorganisasjoner, herunder enheter som direkte eller indirekte kontrolleres av eller på annen måte er knyttet til parti eller partiled. Politiske partier og partiled er pålagt plikt til årlig å innberette fullstendige regnskaper, inkludert verdien av alle pengebidrag og bidrag i form av naturalytelser. Donasjoner, sponing og lånopptak som overstiger visse terskelverdier fastsatt i loven, må innberettes særskilt. Slike opplysninger skal omfatte giverens navn og adresse. Partiloven hjemler også en særskilt innberetningsplikt for bidrag mottatt i forkant av valg. Statistisk sentralbyrå (SSB) er tillagt oppgaven med å ta imot og publisere regnskapsdataene, herunder informasjon om bidragsytere,

sponsorer og långivere. Det er også opprettet et uavhengig organ, Partilovnemnda, som fører tilsyn med partifinansiering og kontrollerer at lovpålagte plikter er oppfylt. Administrativ sanksjonering, bøter eller strafferettslige reaksjoner kan ilegges ved brudd på finansieringsbestemmelserne i loven.

Norge tar internasjonalt til orde for mer åpenhet om politisk finansiering for å sikre tillit til politikere og partier og for å forhindre korrupsjon og misbruk.

8. Korrupsjonsfritt næringsliv og forebygging av korrupsjon i privat sektor

Korrupsjon avler korrupsjon. Det bidrar også til konkurransevridning, noe som igjen innebærer negative konsekvenser for næringslivet og privat sektor. Gjennom korrupt atferd kan mindre lønnsomme prosjekter bli realisert på bekostning av andre og bedre prosjekter. Og på den internasjonale arenaen kan norske bedrifter møte representanter fra næringsliv og myndigheter fra land hvor korrupsjon er langt mer vanlig, noe som kan skape utfordringer for den enkelte bedrift.

Norske bedrifters tilstedeværelse i land med høy korrupsjonsrisiko kan på den annen side bidra til å skape positive ringvirkninger dersom bedriften står støtt i sin antikorrupsjonspolicy. Det er viktig at bedriftene er tydelige utad om sin holdning til korrupsjon overfor underleverandører, datterselskaper, agenter og eventuelle andre som leverer tjenester for selskapene, og at man har tilstrekkelige kontrollrutiner for å avdekke uønskede hendelser.

Forebygging av korrupsjon i næringslivet er et tema som krever oppmerksomhet på høyeste nivå i den enkelte bedrift. Antikorrupsjon må integreres i opplæringssystemer, følges opp i det daglige, og det må etableres gode kontrollmekanismer for å avdekke

korrupsjon. Dette kan blant annet være rutiner og prosedyrer for økonomistyring, revisjon og internkontroll.

Norge er tilsluttet OECD-konvensjonen mot bestikkelser i internasjonale forretningsforhold. Konvensjonens 46 medlemsstater har forpliktet seg til å kriminalisere bestikkelser av offentlige ansatte i internasjonale forretningsforhold, og til å sikre effektive, forholdsmessige og avskrekkende strafferettslige reaksjoner for brudd på slike forhold. Forpliktelsene er gjennomført i den norske straffeloven. Forbudet mot internasjonale bestikkelser gjelder både personer i embetsverk og folkevalgte på alle nivåer og posisjoner, personer i offentlige etater og selskaper eid av offentlige enheter, og representanter eller ansatte i offentlige internasjonale organisasjoner. Medvirkning er også omfattet.

Konvensjonen forplikter også statene til å etablere regler om foretaksansvar for korrupsjon av utenlandske offentlige ansatte. Økokrim, i samarbeid med Riksadvokaten, jobber med å utarbeide retningslinjer for utmåling av foretaksstraff i korrupsjonssaker. Disse retningslinjene vil inneholde veiledning om betydningen av forebyggende tiltak i virksomhetene, selvrapportering og virksomhetens samarbeid med politiet. Det forventes at retningslinjene ferdigstilles i 2025. I regnskapsloven har det siden 2013 vært krav om at visse, større foretak skal rapportere om bekjempelse av korrupsjon, tidligere som del av redegjørelsen for samfunnsansvar og siden november 2024 som del av rapportering om bærekraftsforhold.

Norge fremmer ansvarlig næringsliv internasjonalt gjennom straffelovens regler om sanksjonering av korrupsjon begått av foretak, herunder over landegrenser og ved å stille krav om rapportering om samfunnsansvar og bærekraft fra store foretak. Norge tar internasjonalt til orde for at alle land skal innføre og håndheve regelverk som forbyr bestikkelser begått av egne selskaper i utlandet.

9. Effektive systemer for å forebygge og straffeforfølge hvitvasking

Et effektivt system for å forebygge og straffeforfølge hvitvasking er avgjørende for å beskytte økonomien, og opprettholde tillit til finanssektoren. Uten et slikt system kan kriminelle skjule og integrere utbytte fra korrupsjon og annen kriminalitet i den lovlige økonomien, noe som undergraver rettsstaten og svekker samfunnets stabilitet. Et sterkt antihvitvaskingsregime bidrar til å sikre rettferdig konkurranse, styrke investors og borgeres tillit og ivareta Norges internasjonale forpliktelser i kampen mot økonomisk kriminalitet.

Norge forebygger og straffeforfølger hvitvasking gjennom et solid juridisk rammeverk, tilsynsordninger og tett samarbeid mellom offentlige og utvalgte private aktører («rapporteringspliktige»). Hvitvaskingsloven og tilhørende forskrift bygger i stor grad på EUs hvitvaskingsdirektiv og FATFs (Financial Action Task Force) anbefalinger. Regelverket stiller krav til rapporteringspliktiges risikovurderinger, rutiner og systemer, kundetiltak og rapportering av mistenkelige transaksjoner. Dette bidrar til å styrke finanssystemets integritet ved å forebygge og bidra til avdekking av hvitvasking. Økokrim har en sentral rolle i å avdekke, undersøke og sanksjonere hvitvasking, mens tverretattlig samarbeid og internasjonale partnerskap sikrer effektiv informasjonsutveksling og håndhevelse. Norges Financial Intelligence Unit (FIU) mottar rapporter om mistenkelige transaksjoner fra de rapporteringspliktige etter hvitvaskingsloven, og spiller en sentral rolle i avdekkingen av hvitvasking og annen økonomisk kriminalitet. Tilsynsmyndigheter fører tilsyn med at rapporteringspliktige under deres tilsyn følger hvitvaskingsregelverket.

Internasjonalt bidrar Norge til utviklingen og håndhevingen av internasjonale standarder om antihvitvasking i FATF, med vekt på effektiv gjennomføring og etterlevelse av eksisterende standarder.

10. Effektiv håndhevelse av korrupsjonslovgivning

Effektiv håndhevelse av korrupsjonslovgivning er avgjørende for å forebygge og bekjempe korrupsjon, da det skaper en reell risiko for sanksjoner mot lovbreakere. Klare regler om straff og inndragning av ulovlig utbytte virker avskrekkende og reduserer incentivet til å delta i korrupte handlinger. Når rettshåndhevende myndigheter har tilstrekkelige ressurser og opererer uavhengig, øker sannsynligheten for at korrupsjon blir avdekket og konsekvent sanksjonert. Manglende håndhevelse og straffrihet for korrupsjon har derimot alvorlige konsekvenser for samfunnet. Det skaper en kultur der korrupsjon kan florere uten frykt for reaksjoner, noe som igjen oppmuntrer maktpersoner til å utnytte systemet til egen fordel. Dette undergraver rettsstaten, svekker tilliten til offentlige institusjoner og bidrar til en ond sirkel der korrupsjon blir normen snarere enn unntaket. En effektiv og konsekvent håndhevelse er derfor avgjørende for å opprettholde rettferdighet, styrke demokratiet og sikre en sunn økonomisk utvikling.

Norge har strenge regler for korrupsjonsbekjempelse og håndhevelse. Korrupsjonsbegrepet i strafferetten omfatter det å bestikke eller ta imot bestikkelser i form av penger, gaver eller tjenester. Det er ikke et entydig begrep, og omfatter i sin vide forstand også det å påvirke andre til å utføre arbeidet sitt på en bestemt måte, såkalt påvirkningshandel. Straffeloven § 387 beskriver hva korrupsjon er i strafferettslig forstand. For å kunne straffes for korrupsjon må gjerningspersonen ha gitt, tilbudt, krevd, fått eller akseptert en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag. Uttrykket «utilbørlig fordel» er en rettslig standard, hvilket betyr at det må gjøres en skjønnsmessig vurdering av hvorvidt en handling faller innenfor eller utenfor straffelovens bestemmelser.

Etter den norske straffeloven skal utbyttet av en straffbar handling inndras.

Internasjonalt støtter Norge faglig bistand for å styrke uavhengige kontrollinstitusjoner, politi og påtalemyndigheters arbeid, støtte og beskytte de som arbeider med korrupsjonsaker, og støtte informasjons- og kunnskapsutveksling som kan bidra til mer effektiv og bedre etterforskning. Slik innsats kommer i tillegg til innsats med å forebygge korrupsjon. Norge deltar også i internasjonale fora i FN og OECD hvor man samarbeider om konkrete saker.

11. Uavhengige og robuste antikorrupsjonsinstitusjoner, påtalemyndigheter og domstoler

Effektive institusjoner med tydelige mandater og tilstrekkelige ressurser er avgjørende for å forebygge, avdekke og rettsforfølge korrupsjon. For å kunne utføre sitt arbeid med integritet og troverdighet, må disse organene være beskyttet mot politisk innblanding. Dette gjelder blant annet påtalemyndigheter, kontroll- og tilsynsorganer, revisjonsinstanser og domstoler. Særlig viktig er det at påtalemyndigheten og domstolene opererer uavhengig, slik at etterforskning og rettsforfølgelse kan gjennomføres uten utilbørlig påvirkning.

Norge har et uavhengig rettssystem som beskytter rettssikkerheten. I Norge er domstolene og påtalemyndighetene helt adskilte, og både domstolen og påtalemyndigheten er helt uavhengige ved behandling av enkeltsaker.

Påtalemyndigheten leder etterforskningen av straffbare handlinger og avgjør om det skal tas ut tiltale eller ikke. Påtalemyndigheten fører aktoratet i straffesaker og tar stilling til om dommer skal godtas eller bringes inn for en høyere rett. I tillegg gir påtalemyndigheten ordre om at endelige dommer skal fullbyrdes.

Påtalemyndigheten er en del av den utøvende makt, og dermed i prinsippet underlagt Kongen,

jfr. Grunnloven § 3. Det følger imidlertid av straffeprosessloven § 55 første punktum at påtalemyndigheten er uavhengig ved behandlingen av den enkelte straffesak, og at ingen kan instruere påtalemyndigheten i enkeltsaker eller omgjøre en påtaleavgjørelse. Regelen hindrer imidlertid ikke domstolsprøving av påtalemyndighetens avgjørelser, og berører heller ikke organisering og instruksjonsadgang internt i påtalemyndigheten. For politijuristene er uavhengigheten knyttet til påtalefunksjonen. Når politiet opptrer som forvaltningsmyndighet, kommer ikke bestemmelsen til anvendelse.

Riksadvokaten er embetsmann og er avsettelig. Øvrige embetsmenn i påtalemyndigheten, det vil si assisterende riksadvokat, førstestatsadvokatene, statsadvokatene, politimestrene og visepolitimestrene, er uavsettelige embetsmenn. Grunnloven sikrer embetsmennene uavhengighet av Kongen og regjeringen gjennom et særlig vern i stillingen. Det særlige stillingsvernet for embetsmenn følger av bestemmelser om avskjed og forflytning, som er regulert i Grunnloven § 22.

Embetsmennenes stillingsvern er særlig knyttet til følgende forhold, som enten følger direkte av Grunnloven, eller som det er lagt til grunn at følger av Grunnloven:

- Ophør av arbeidsforholdet til en embetsmann kan bare skje ved avskjed og ikke ved oppsigelse hverken fra embetsmannen selv eller staten.
- Avskjed av uavsettelige embetsmenn må skje ved dom etter at Kongen i statsråd har reist sak om avskjed for domstolen, mens avskjed av avsettelige embetsmenn enten kan skje administrativt ved vedtak av Kongen i statsråd eller ved dom.
- Uavsettelige embetsmenn kan ikke forflyttes mot sin vilje.
- Avskjed kan ikke begrunnes i forhold ved virksomheten, og embetsmenn kan ikke avskjediges dersom embetet legges ned eller omorganiseres vesentlig

Dommere som er utnevnt etter reglene i Grunnloven kan ikke sies opp eller forflyttes mot sin vilje. De kan bare avskjediges etter rettergang og dom. Dommeres stillingsvern skal sikre deres uavhengighet fra politiske og administrative myndigheter, slik at de ikke blir sagt opp som følge av upopulære beslutninger som myndighetene eller andre er uenige i. Norge har også grunnlovsfestet domstolenes uavhengighet. Grunnloven § 95 annet ledd, vedtatt i 2014, slår fast at statens myndigheter skal sikre domstolenes og dommeres uavhengighet og upartiskhet.

Norge fremmer internasjonalt betydningen av uavhengige domstoler og påtalemyndighet som grunnpilarer i rettsstaten. Dette innebærer at etterforskning og rettsforfølgelse av korrupsjonssaker skal skje uten utilbørlig påvirkning fra politiske eller økonomiske interesser. Norge tar også til orde for viktigheten av uavhengige og robuste antikorrupsjonsinstitusjoner.

12. Ansvarliggjøring av profesjonelle tilretteleggere

Banker, advokater, revisorer, eiendomsmeglere, regnskapsførere og andre profesjonelle aktører spiller en avgjørende rolle i å bekjempe hvitvasking av penger og annen økonomisk kriminalitet. Gjennom kundetiltak etter hvitvaskingsregelverket og rapportering av mistenkelige transaksjoner er de «portvoktere» i det finansielle systemet, med en lovpålagt plikt til å følge hvitvaskingsloven og forhindre misbruk av deres tjenester til kriminelle formål. Likevel finnes det aktører som misbruker sin stilling til å skjule ulovlige transaksjoner og omgå lovverk, noe som utgjør en betydelig utfordring i kampen mot korrupsjon. Konsekvensene av slik medvirkning strekker seg langt utover de konkrete lovbruddene – det undergraver tilliten til profesjoner og samfunnsinstitusjoner, svekker rettsstaten og bidrar til å opprettholde økonomisk kriminalitet i stor skala. Derfor er det avgjørende med strenge reguleringer, effektiv håndheving og etisk bevissthet blant profesjonelle aktører for å beskytte integriteten i finans- og næringslivet.

Norge har innført en rekke tiltak for å holde profesjonelle tilretteleggere ansvarlige og forebygge at de medvirker til korrupsjon og økonomisk kriminalitet. Samtlige profesjoner nevnt over er underlagt krav om konsesjon/tillatelse, egnethetsvurderinger av personer med personlige tillatelser, eventuelt nøkkelfunksjoner og store eiere, samt tilsyn med etterlevelse av regelverk.

Internasjonalt tar Norge til orde for at alle land må regulere profesjoner som kan fungere som tilretteleggere av økonomisk kriminalitet i tråd med internasjonale standarder. Videre er det nødvendig med økt fokus på å etterforske og rettsforfølge profesjonelle tilretteleggere som er involvert i eller muliggjør kriminelle aktiviteter knyttet til ulovlige finansstrømmer, inkludert korrupsjon.

13. Trygge varslingsystemer og beskyttelse av varslere

Varslere spiller en avgjørende rolle i bekjempelsen av korrupsjon ved å avdekke ulovlige og uetiske handlinger som ellers kunne forblitt skjult. Korrupsjon skjer ofte i lukkede miljøer der maktmisbruk, bestikkelser og økonomiske kriminalitet holdes skjult for offentligheten, og uten varslere ville mange av disse sakene aldri blitt avdekket. Varsling bidrar til å avsløre skjulte lovbrudd, forebygge korrupsjon, styrke rettferdighet og ansvarlighet samt beskytte offentlige midler og samfunnets interesser. Beskyttelse av varslere er avgjørende, da de ofte risikerer represalier, trakassering eller karrieremessige konsekvenser. Uten tilstrekkelig beskyttelse kan frykt for gjengjeldelse hindre folk i å stå fram. Derfor er det også viktig med effektive varslingsystemer som sikrer anonymitet, konfidensialitet og beskyttelse mot negative sanksjoner. Et sterkt juridisk rammeverk for varslervern sikrer at personer som avslører korrupsjon blir hørt, beskyttet og ikke utsatt for urettmessige konsekvenser.

Arbeidsmiljøloven har regler om varsling i arbeidslivet. Varsling i arbeidslivet innebærer at arbeidstaker melder fra om et kritikkverdig forhold på egen arbeidsplass. Arbeidstaker har alltid rett til å varsle internt og til offentlig myndighet. Arbeidstaker kan også varsle eksternt, for eksempel til media, dersom arbeidstaker er i aktsom god tro om innholdet i varselet, varselet gjelder kritikkverdige forhold som har allmenn interesse og arbeidstaker først har varslet internt eller har grunn til å tro at intern varsling ikke vil være hensiktsmessig. Virksomheter som jevnlig sysselsetter minst fem arbeidstakere, plikter å ha rutiner for intern varsling. Når det er varslet om kritikkverdige forhold, skal arbeidsgiver sørge for at varselet innen rimelig tid blir tilstrekkelig undersøkt. Arbeidsgiver skal også følge opp den som har varslet og påse at vedkommende har et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Gjengjeldelse mot en arbeidstaker som varsler er forbudt.

Internasjonalt fremmer Norge viktigheten av varslingssystemer for å forebygge og avdekke korrupsjon, samt utviklingen av effektive rettslige standarder som beskytter varslere mot negative sanksjoner.

14. Inkluderende samarbeid med sivilt samfunn, media og andre aktører

Sivilt samfunnsorganisasjoner bringer med seg uavhengige perspektiver, lokalkunnskap og evnen til å overvåke og rapportere om korrupsjon på en måte som ofte utfyller statlige organers arbeid på området. Uavhengige medier og gravejournalister spiller en avgjørende rolle i kampen mot korrupsjon ved å avdekke maktmisbruk, økonomisk kriminalitet og uetiske handlinger som ellers kunne forblitt skjult. Gjennom grundig undersøkelse og offentliggjøring av korrupsjonssaker bidrar de til økt transparens, ansvarliggjøring av myndigheter og privat sektor.

Norge har sterke tradisjoner for et inkluderende samarbeid med sivilsamfunn og støtte til fri presse, og gir finansiell støtte til sivil samfunnsorganisasjoner og uavhengige medier som jobber for åpenhet og ansvarlighet.

Internasjonalt arbeider Norge for at journalister, sivilsamfunn og andre aktører har trygge arbeidsforhold som gjør dem i stand til å avdekke, forebygge og bekjempe korrupsjon. Norge jobber også for å opprettholde og styrke standarder som beskytter ytrings- og pressefrihet, slik at sivilsamfunnet kan operere fritt og uavhengig. Videre arbeider Norge for at sivilsamfunnet får en reell stemme i utformingen og gjennomføringen av antikorrupsjonstiltak, både nasjonalt og i internasjonale fora som FN. I tillegg støtter Norge inkluderende prosesser som sikrer at sivilsamfunnets perspektiver og erfaringer blir integrert i utviklingen av internasjonale retningslinjer og tiltak mot korrupsjon, inkludert i internasjonale evalueringer. Norge har støttet UNCAC Coalition siden oppstarten og støtter også International Consortium of Investigative Journalism.

15. Arbeide mot hemmelighold («secrecy jurisdictions») og trygge havner for korrupte aktører og urettmessige ervervede verdier

Hemmeligholdsjurisdiksjoner eller trygge havner («secrecy jurisdictions» eller «safe havens») er et problem for internasjonal bekjempelse av korrupsjon fordi de bidrar til å skjule identiteten til korrupte aktører eller eiendelene deres. Disse jurisdiksjonene tillater typisk hemmelighold av eierskap eller stiller strenge krav for at eksterne myndigheter skal få tilgang til informasjon om eierskap i selskaper, fond og bankkontoer. Dette beskytter personer som har tilegnet seg verdier gjennom korrupsjon eller annen kriminalitet. Bruk av hemmeligholdsjurisdiksjonene vanskeliggjør også etterforskning og rettsforfølgelse, ettersom de ofte begrenser informasjonsdeling og

samarbeid med andre land. Dette gjør det vanskelig for myndigheter å spore og inndra korrupsjonsmidler. Når muligheten til å skjule verdier er tilstede, kan det stimulere til mer korrupsjon og svekke styresett i både utviklingsland og etablerte økonomier.

Åpenhet er en viktig verdi i det norske samfunnet, og dette reflekteres i lovgivning og praksis som fremmer innsyn i selskapsstrukturer, eierskap og økonomiske forhold. Vi har generelt stor tillit til myndighetene, og gode regelverk for å dele informasjon fra myndighetene til offentligheten. Tillit gjør at transaksjonskostnadene blir lavere og bidrar til at vi kan drive næringslivet og staten mer effektivt.

Norge arbeider for effektive internasjonale tiltak for å redusere antallet jurisdiksjoner som legger til rette for hemmelighold. Sentrale virkemidler inkluderer informasjonsdeling om bankkontoer og finansielle eiendeler, økt åpenhet om reelle rettighetshavere og effektiv gjennomføring av FATF-standardene i alle land. I tillegg vil fortsatt støtte til undersøkende journalistikk og sivilsamfunnet være avgjørende for å avdekke bruken av slike hemmeligholdsjurisdiksjoner og deres negative konsekvenser, for derigjennom å bidra til endringer.

16. Utrede og støtte etablering av effektive regionale eller internasjonale mekanismer som motvirker straffrihet når nasjonale systemer ikke fungerer

Det er i mange land utstrakt straffrihet for storskala-korrupsjon, ettersom den korrupte eliten ofte kontrollerer både lovgivende, utøvende og dømmende makt. Store korrupsjonssaker er tidkrevende, og etterforskning krever store ressurser og involverer ofte flere jurisdiksjoner. Det er behov for nye etterforskningsteknikker og digitale verktøy og kompe-

tanse. Grenseoverskridende korrupsjon hvor det er brukt kompliserte selskapsstrukturer impliserer ofte makteliten innenfor politikk, offentlig administrasjon og privat sektor. Etterforskere utsettes for press, trusler og innblanding i sitt arbeid. Kontrollinstitusjoner, etterforskere, påtalemyndighet og dommere må sikres uavhengighet, ressurser, tilgang til informasjon og beskyttelse. En studie utført av U4 Anti-Corruption Resource Centre, som vurderer i hvilken grad UNCAC kan håndtere storskala korrupsjon, konkluderer med at konvensjonens bestemmelser i begrenset grad er rettet mot slik korrupsjon. Studien peker samtidig på behovet for mer robuste internasjonale forpliktelser som kan støtte stater i arbeidet med å forebygge og bekjempe storskala korrupsjon.

Internasjonale mekanismer har vist seg avgjørende i land med svake rettssystemer. CICIG, opprettet av FN og Guatemala i 2007, er et av de mest vellykkede eksemplene. Kommisjonen etterforsket kriminelle nettverk, støttet påtalemyndigheten og foreslo reformer. CICIG bidro til over 120 rettssaker, avslørte omfattende korrupsjon i regjeringen, og førte til presidentens avgang i 2015. Den fikk bred støtte fra sivilsamfunn og internasjonale aktører, men ble avvirket i 2019 etter politisk motstand. Fra sivilsamfunnet er det lansert et forslag om opprettelse av en internasjonal antikorrupsjonsdomstol.

Norge støtter forslag om å utrede ulike regionale eller internasjonale mekanismer eller initiativ som kan bidra til å redusere utfordringer knyttet til straffrihet når lands egne rettssystemer hverken kan eller vil sørge for ansvarliggjøring. Norge vil delta aktivt i relevante diskusjoner om nye mekanismer for å motvirke straffrihet og vil konkret vurdere å støtte relevante initiativ som har potensial til å styrke kampen mot straffrihet for storskala korrupsjon.

17. Bedre utnyttelse av det internasjonale antikorrupsjonsrammeverket, herunder styrking av UNCACs gjennomføringsmekanisme og aktiv inkludering av utviklingsland

FNs antikorrupsjonskonvensjon (UNCAC) er et omfattende globalt rammeverk for forebygging og bekjempelse av korrupsjon, som forplikter medlemslandene til å styrke tiltak mot korrupsjon på nasjonalt og internasjonalt nivå. En sentral del av konvensjonen er dens evalueringsmekanisme, kjent som Implementation Review Mechanism (IRM), som fungerer som et viktig verktøy for å evaluere og vurdere hvordan landene implementerer konvensjonens bestemmelser. Gjennom denne mekanismen blir landene jevnlig evaluert for å identifisere svakheter i gjennomføringen, avdekke utfordringer og gi konkrete anbefalinger for forbedringer. I tillegg hjelper mekanismen med å kartlegge behovet for teknisk og faglig bistand, slik at medlemslandene kan få nødvendig støtte til å styrke sin innsats mot korrupsjon. IRM fremmer også åpenhet og samarbeid mellom stater, noe som er avgjørende for en effektiv global kamp mot korrupsjon. Lavinntektsland fremmer sjeldent resolusjoner, og deres stemmer blir i mindre grad løftet frem og hørt i CoSP-forhandlingene og i møtene i UNCACs underliggende organer.

Norge ratifiserte FNs konvensjon mot korrupsjon i 2006. Norge har vært evaluert under UNCAC to ganger. Norge ble evaluert i 2013, med fokus på kapittel III (straffeforfølgelse) og kapittel IV (internasjonalt samarbeid). Norge ble evaluert i andre runde i 2018, med fokus på kapittel II (forebyggende tiltak) og kapittel V (inndragning og tilbakeføring av verdier).

Norge arbeider internasjonalt for at UNCACs evalueringsmekanisme («Implementation Review Mechanism») videreføres og styrkes ved å gjøre den mer åpen, inkluderende og forpliktende. Dette innebærer blant annet å

sikre at evalueringer involverer sivilsamfunnsorganisasjoner og andre relevante aktører, slik at gjennomgangen ikke bare forblir et statlig anliggende, men også inkluderer bredere samfunnsinteresser. Norge støtter også tiltak for at evalueringsrapporter og funn offentliggjøres i større grad, slik at anbefalingene kan bidra til reell endring og ansvarliggjøring. Norge har i en årrekke vært en av de største finansielle bidragsyterne til teknisk og faglig bistand for utviklingsland, slik at de kan gjennomføre konvensjonen og etterleve anbefalingene fra evalueringene. Dette inkluderer støtte til kapasitetsbygging, lovgivningsreformer og etablering av institusjoner som styrker antikorrupsjonsarbeidet.

Norge støtter et initiativ for å sikre at lavinntektsland settes i stand til å fremme resolusjoner og aktivt delta i forhandlinger av slike resolusjoner.

18. Internasjonalt rettslig samarbeid

Internasjonalt rettslig samarbeid er avgjørende i kampen mot korrupsjon fordi korrupsjon ofte involverer grenseoverskridende transaksjoner, skjulte eiendeler i jurisdiksjoner med stor grad av hemmelighet og aktører som opererer i flere jurisdiksjoner. Uten effektivt samarbeid mellom land kan korrupte enkeltpersoner og selskaper utnytte juridiske forskjeller og svakheter for å unngå etterforskning og straff. Internasjonalt rettslig samarbeid bidrar til normutvikling og utvikling av felles standarder. For å kunne bekjempe kriminalitet på tvers av landegrensene er Norge part i flere konvensjoner og avtaler som gir myndighetene mulighet til bevisinnhenting og utlevering av personer.

Norge deltar aktivt i en rekke internasjonale fora for rettslig samarbeid i blant annet Europarådet og FN. For korrupsjonssaker er OECDs arbeidsgruppe mot bestikkelser et nyttig operativt sam-

arbeid og en møtearena for personer fra politi og påtalemyndighet som arbeider med slike saker.

For Norges del er en sentral konvensjon for rettslig samarbeid i Europa Europarådskonvensjonen om gjensidig hjelp i straffesaker av 20. April 1959. Dette er en generell konvensjon om rettslig samarbeid, som ikke er knyttet opp mot en spesifikk kriminalitetstype, som for eksempel UNCAC. Når det gjelder korrupsjonssaker spesielt, vil også UNCAC gi mulighet for rettslig samarbeid og utlevering mellom statspartene.

Internasjonalt arbeider Norge for styrking av mekanismer som fremmer rettsforfølgelse på tvers av landegrenser. Dette innebærer å bidra aktivt inn i utvikling og forhandling av nye instrumenter på feltet, og sikre at eksisterende instrumenter blir gjennomført og benyttet.

19. Trygg tilbakeføring av utbytte fra korrupsjon (fra et annet land)

Tilbakeføring av utbytte fra korrupsjon til opprinnelseslandet er viktig fordi det bidrar til å gjenopprette økonomisk rettferdighet, styrke tilliten til rettsstaten og gi midler tilbake til befolkningen som ble fratatt dem. Når stjålne midler inndras og returneres på en ansvarlig måte, kan de brukes til samfunnsutvikling,

infrastruktur og velferdstjenester, i stedet for å forbli i hendene på korrupte aktører eller i utenlandske jurisdiksjoner.

Samtidig kan tilbakeføring innebærer en risiko for at midlene igjen kan bli misbrukt dersom mottakerlandet har svak styring, korrupte myndigheter eller manglende mekanismer for å sikre at pengene faktisk kommer befolkningen til gode.

Norge har systemer for å identifisere og returnere midler fra korrupsjon. I straffeloven § 75 er hovedregelen at inndragning av utbytte skal skje til statskassen. Retten kan imidlertid bestemme at det inndratte skal brukes til dekning av erstatningskrav fra den skadelidte. Justis- og beredskapsdepartementet har myndighet til å avgjøre at det som er inndratt skal deles mellom den norske stat og en eller flere andre stater. Ved avgjørelsen skal det blant annet legges vekt på hvilke utgifter som har påløpt i statene, og i hvilke land skadevirkninger har oppstått og utbyttet er oppnådd. En slik deling av utbyttet kan imidlertid ikke føre til at dekning av den skadelidtes erstatningskrav reduseres. Denne bestemmelsen er i samsvar med Norges forpliktelser etter UNCAC.

Internasjonalt tar Norge til orde for effektive tilbakeføringsprosesser som hensyntar at tilbakeførte midler kommer befolkningen i mottakerlandet til gode.

6

**Vedlegg 2a: Nasjonale
instrumenter og institusjoner
for å forebygge og bekjempe
korrupsjon**

Godt styresett

Norge har et solid rammeverk av lover, institusjoner og registre for å forebygge og bekjempe korrupsjon, og jobber aktivt for å styrke gjennomføringen av internasjonale avtaler og lukke eventuelle svakheter i systemet.

Godt styresett bygger på åpenhet, ansvarlighet, integritet og inkludering. Tillit er en grunnpilar i den norske modellen – tillit til at myndighetene forvalter ressurser rettferdig, at offentlige ledere handler med integritet, og at lover og regler gjelder for alle. Denne tilliten må bygges, vedlikeholdes og forsvares, spesielt i en tid med rask samfunnsutvikling. Samfunnskontrakten mellom regjeringen og landets innbyggere skal ikke undergraves av tillitsreduserende handlinger.

Korrupsjon og økonomisk kriminalitet kan true tilliten til det politiske systemet, rettsvesenet og det økonomiske systemet. Sentrale utfordringer inkluderer interessekonflikter, nepotisme, misbruk av offentlige ressurser, innsidehandel, hvitvasking, skatteunndragelse, bestikkelser og sløsing. Å bekjempe slike praksiser er avgjørende for et rettferdig og velfungerende samfunn.

Rettsstat og sentral lovgivning i kampen mot korrupsjon

Den norske **Grunnloven (1814)** fastsetter grunnleggende rettigheter og danner grunnlaget for rettsstaten i Norge. Grunnloven beskytter demokratiet, rettsstaten og menneskerettighetene, altså folkestyret, uavhengige domstoler og de grunnleggende rettighetene som tilkommer alle mennesker. I dette inngår grunnleggende prinsipper som legalitetsprinsippet, ikke-diskriminering og likhet for loven. Grunnloven inneholder også reglene som regulerer forholdet mellom de øverste statsorganene, og regler for statens interne maktutøvelse

Forvaltningsloven (1967) fastsetter regler om hvordan offentlige myndigheter skal behandle saker. Loven inneholder bestemmelse om bl.a. habilitet, veiledningsplikt, møter, skriftlighet og taushetsplikt. Stortinget har vedtatt en ny lov om saksbehandlingen i offentlig forvaltning (ny forvaltningslov) som vil erstatte forvaltningsloven av 1967, etter forslag i Prop. 79 L (2024–2025) og Innst. 478 L (2024–2025).

Offentleglova (2006) regulerer innsyn i dokumenter i offentlige virksomheter. Formålet med loven er å legge til rette for at offentlig virksomhet er åpen og gjennomsiktig, for slik å styrke informasjons- og ytringsfriheten, den demokratiske deltakelsen, rettssikkerheten for den enkelte, tilliten til det offentlige og kontrollen fra allmennheten. Offentleglova er et viktig instrument for å forebygge korrupsjon.

Straffeloven (2005) regulerer straff. Straffeloven har to hovedfunksjoner. Den ene er å klargjøre hva som er ulovlig og straffbart, og å advare mot slike handlinger. Den andre er å gi myndighetene hjemmel til å ilegge straff eller andre reaksjoner dersom det blir begått straffbare handlinger. Det følger av Grunnloven § 96 første ledd og straffeloven § 14 at bruk av straff krever lovhjemmel. Straffeloven §§ 387 og 388 om korrupsjon rammer den som for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag (passiv korrupsjon), eller gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av utøvelsen av stilling, verv eller utføringen av oppdrag (aktiv korrupsjon). Grensen mellom straffriye ytelser og korrupsjon markeres hovedsakelig ved den rettslige standarden «utilbørlig fordel». Det bør foreligge et klart klanderverdig forhold for at noen skal kunne straffes for korrupsjon, se Ot.prp. nr. 78 (2002–2003) side 6. Strafferammen for korrupsjon er bot eller fengsel inntil 3 år, jfr. § 387. Dersom korrupsjonen er grov, er strafferammen fengsel inntil 10 år, jfr. § 388.

Straffeloven gir på nærmere vilkår norske myndigheter hjemmel til også å straffeforfølge korrupsjon begått i utlandet. Norske selskaper, organisasjoner og individer mistenkt for korrupsjon i utlandet kan bli rettsforfulgt i Norge.

Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven – 1981) regulerer behandlingen av ordinære saker om straff og enkelte andre krav, jfr. §§ 2 og 3. Loven regulerer dels etterforskning av straffesaker, dels rettergangen, i tillegg til enkelte andre særlige forhold. Loven må tolkes i lys av blant annet Grunnloven og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen.

Lov om visse forhold vedrørende de politiske partiene (Partiloven, 2005, sist endret i 2022) Partiloven har antikorrupsjonshensynet nedfelt i formålsparagrafen, jf. § 1 første ledd tredje strekpunkt: «å sikre offentlighetens rett til innsyn og å motvirke korrupsjon og uønskede bindinger ved at det er åpenhet om finansieringen av de politiske partienes virksomhet». Loven er et viktig bidrag til åpenhet om politiske aktører – ca. 3000 partier og partiledde på alle tre valgnivå.

Lov om offentlige anskaffelser (2017) skal fremme effektiv bruk av samfunnets ressurser. Den skal også bidra til at det offentlige opptre med integritet, slik at allmennheten har tillit til at offentlige anskaffelser skjer på en samfunnstjenlig måte. Loven gjelder når offentlige oppdragsgivere inngår vare-, tjeneste- eller bygge- og anleggskontrakter, eller gjennomfører plan- og designkonkurranser. Norge har inkludert hovedprinsippene i **Open Contracting Data Standard (OCDS)** i nasjonal lovgivning om offentlige anskaffelser. Disse er basert på EUs regelverk. Oppdragsgiveren skal opptre i samsvar med grunnleggende prinsipper om konkurranse, likebehandling, forutberegnelighet, etterprøvbarhet og forholdsmessighet. Bestemmelsene gjelder også klima, miljø, menneskerettigheter, lønns- og arbeidsvilkår. Norge har etablert en nasjonal database (Doffin) for offentlige anskaffelser. Full gjennomføring av OCDS datamodell skal vurderes i forbindelse med utvikling av neste generasjon av Doffin.

Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (2018) har som formål å forebygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering. Tiltakene i loven skal beskytte det finansielle og økonomiske systemet samt samfunnet som helhet ved å forebygge og avdekke at rapporteringspliktige brukes eller forsøkes brukt som ledd i hvitvasking eller terrorfinansiering.

Lov om register over reelle rettighetshavere (2021) pålegger virksomheter å ha oversikt over og kunne dokumentere reelle eiere og rettighetshavere i virksomheten. Reelle rettighetshavere regnes etter loven som fysiske personer som gjennom sitt eierskap eier mer enn 25% av virksomheten. Formålet til loven er å forebygge og avdekke hvitvasking, terrorfinansiering og økonomisk kriminalitet gjennom oversikt over reell kontroll og eierskap i virksomhetene.

Registeret over reelle rettighetshavere er et register over de faktiske personene som eier eller kontrollerer en virksomhet. Hovedoppgaven til registeret er å identifisere de reelle eierne eller de faktiske personene som kontrollerer en virksomhet. Registeret skal bidra til økt transparens rundt hvem som står bak virksomheter og andre juridiske enheter. Formålet er å sikre økt åpenhet om norske virksomheters eierstrukturer, og gjøre det vanskelig å «skjule» hvem som i realiteten har kontroll og eierskap over en virksomhet.

Lov om statens ansatte mv. (2017) omfatter blant annet prosess for ansettelse av statsansatte og embetsmenn, herunder krav til offentlig utlysning av ledig stilling og krav til ansettelse av den best kvalifiserte søkeren, forbud mot å motta gaver i tjenesten, og hjemmel for å kunne pålegge ansatte i staten å registrere sine verv og økonomiske interesser.

Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven) fra 2021 skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

dige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester, og sikre allmennheten tilgang til informasjon om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Åpenhetsloven bygger blant annet på FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (ICCPR), FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ICESCR), samt Den internasjonale arbeidsorganisasjonens (ILO) kjernekonvensjoner om grunnleggende rettigheter i arbeidslivet.

Andre relevante lover er:

- Lov om konkurranse mellom foretak og kontroll med foretakssammenslutninger (Konkurranseloven, 2004, sist endret i 2021)
- Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern (Arbeidsmiljøloven, 2005, sist endret i 2022)
- Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (Valgloven, 2002, sist endret i 2022)
- Lov om registrering av regjeringsmedlemmers, statssekretærs og politiske rådgiveres verv og økonomiske interesser (2012 endret 2023)
- Lov om gjennomføring av straff mv. (Straffegjennomføringsloven, 2001, sist endret i 2021)
- Lov om utlevering av lovbrøtere mv. (Utleveringsloven, 1975, sist endret i 2019).

Norske offentlige institusjoner

Justis- og beredskapsdepartementet har et hovedansvar for å forebygge og bekjempe korrupsjon i Norge, bl.a. gjennom ansvaret for Straffeloven, Straffeprosessloven og Økokrim. JD har også ansvaret for Offentleglova og Forvaltningsloven. JD er koordinator for to fora der relevante departementer og underliggende virksomheter deltar:

- Samarbeidsforum for antikorrupsjon
- Kontaktforum for bekjempelse av hvitvasking og terrorfinansiering.

Økokrim er både et særorgan i politiet og et statsadvokatembete med nasjonal myndighet. Økokrim skal være den ledende organisasjonen for etterforskning og påtale for bekjempelse av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet i privat og offentlig sektor. Økokrim skal arbeide for best mulig allmennprevensjon gjennom behandling av straffesaker og finansiell etterretning.

Påtalemyndigheten er en statlig myndighet som leder politiets etterforskning i straffesaker, avgjør spørsmål om en straffeforfølgning skal innstilles eller fortsette, og opptre som aktor under straffeforfølgning ved domstolene. Riksadvokaten er øverste leder av påtalemyndigheten i Norge. Påtalemyndigheten omfatter også statsadvokater og påtalejurister. Justis- og beredskapsdepartementet har administrativt ansvar for Riksadvokaten.

Rettsvesenet i Norge, dvs. domstolene, er en del av det offentlige styringssystemet i Norge. De alminnelige domstolene er delt inn i tre nivåer: tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett. Domstolene er uavhengige av den lovgivende myndigheten (Stortinget) og den utøvende myndigheten (regjeringen). De dømmer etter de lovene som Stortinget har vedtatt og anvender også andre rettskilder. Et uavhengig rettsvesen med tilstrekkelig kompetanse og kapasitet er nødvendig slik at etterforskning og påtale følges opp av domstolene både i sivile saker og straffesaker. I tillegg til de alminnelige domstolene finnes det særdomstoler som dømmer i spesielle saker.

Finansdepartementet har ansvar for Lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering, register over reelle rettighetshavere, økonomiske reguleringer, nasjonale budsjetter og lovgivning angående regnskap og revisjon.

Finanstilsynet er et selvstendig myndighetsorgan som arbeider på grunnlag av lover og vedtak fra Stortinget, regjeringen og Finansdepartementet. Finanstilsynet deltar også i et omfattende internasjonalt samarbeid. Gjennom EØS-avtalen blir EUs finansmarkedsregelverk gjennomført i norsk

rett. Finanstilsynet fører tilsyn med blant annet banker, betalingsforetak, eiendomsmegling, e-pengeforetak, finans- og sparebankstiftelser, finansieringsforetak, forsikringsformidlingsforetak, forvaltningsselskaper, gjeldsinformasjonsforetak m.m. Finanstilsynet gir foretak under tilsyn veiledning om regelverket for tiltak mot hvitvasking og kontrollerer at foretakene følger reglene. Regelverket harmoniseres med EU-krav og internasjonale standarder, som også omfatter tiltak mot terrorfinansiering.

Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) er statens fagorgan for økonomistyring, gode beslutningsgrunnlag for statlige tiltak, organisering og ledelse i staten, samt for anskaffelser i offentlig sektor.

Kommunal- og distriktsdepartementet er ansvarlig for valgloven, partiloven og lov om registrering av regjeringsmedlemmers, statssekretærs og politiske rådgiveres verv og økonomiske interesser.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for lovgivning angående offentlige anskaffelser, selskapslovgivning, samt ansvar for eierskapspolitikken og utøvelse av det statlige eierskapet.

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet er ansvarlig for de etiske retningslinjene for statstjenesten, herunder veilederen om gaver i tjenesten. Departementet har det administrative ansvaret for lov om statens ansatte (statsansatte-loven) og lov om informasjonsplikt, karantene og saksforbud (karanteneloven) for medlemmer av politisk ledelses overgang til stilling i embetsverket eller utenfor statsforvaltningen, og embetsmenn og statsansattes overgang til stilling utenfor statsforvaltningen. DFD er også ansvarlig for retningslinjene «Om forholdet mellom politisk ledelse og embetsverk – Syv plikter for embetsverk» og en tilhørende dilemmasamling. Disse skal blant annet bidra til integritet og forplikter embetsverket til god styring og ledelse, herunder

å sørge for at departementets ressurser ikke brukes til partipolitisk arbeid eller til private gjøremål.

Klima- og miljødepartementets internasjonale arbeid mot korrupsjon er integrert del av departementets tiltak mot internasjonal miljøkriminalitet. KLD bidrar til antikorrupsjonsarbeid blant annet gjennom klima- og skoginitiativets mange tiltak (KOS), hvor departementet gjennom konkret støtte til prosjekter, styrking av sivilsamfunnsaktører i skogland og åpenhetsverktøy som offentlig tilgjengelig høyoppløselig satellittbilder av regnskogen. KLD jobber også i diverse internasjonale fora for å styrke arbeidet mot korrupsjon og annen økonomisk kriminalitet som hvitvasking og skatteunndragelse, der dette er koblet til miljøkriminalitet.

Forsvarsdepartementet: Forsvarssektoren er særlig utsatt for korrupsjon, blant annet på grunn av sektorens størrelse og de omfattende, komplekse anskaffelsene. Forsvarsdepartementet, ved Senter for integritet i forsvarssektoren (CIDS), har i en årrekke støttet land i Sørøst- og Øst-Europa med korrupsjonsbekjempelse innen forsvar- og sikkerhetssektoren. Støtten er bredt anlagt i et godt-styresett-perspektiv og omfatter i tillegg til samarbeidslandenes forsvarsdepartementer også andre relevante organer i landenes sivile sektor.

Antikorrupsjon som angår andre sektorer håndteres av departementene som har ansvar for disse sektorene.

Utenriksdepartementet er ansvarlig for anti-korrupsjon i utenriks- og utviklingspolitikken og er en pådriver for å styrke normer, standarder og operative tiltak for å forebygge og bekjempe korrupsjon, skatteunndragelser og ulovlig kapitalflyt. Utenriksdepartementet har delegasjonslederansvaret for statspartskonferansen til FNs konvensjon mot korrupsjon og G20s arbeid mot korrupsjon. Utenriksdepartementet har overordnet budsjettansvar for midler til faglig og annet samarbeid på dette feltet.

Utenriksstasjonene (ambassader) følger utviklingen i sine respektive vertsland, bidrar til dialog med nasjonale myndigheter, multilaterale organisasjoner og sivilsamfunn, og gir faglige innspill til Utenriksdepartementet, Norad og regjeringsapparatet. En rekke stasjoner har også egne avtaler med lokale organisasjoner om antikorrupsjon.

Sentral kontrollenhet i UD behandler saker som gjelder mistanke om brudd på gjeldende regelverk for utenriktjenesten, herunder mistanke om korrupsjon eller andre økonomiske misligheter, med mindre ansvaret for oppfølging er lagt til en annen enhet. Videre behandles saker om seksuell utnyttelse, misbruk og trakassering knyttet til norske bistandsmidler. Enheten fører tilsyn med at virksomheten, hjemme og ute, gjennomføres i tråd gjeldende regelverk for utenriktjenesten. Enheten påpeker feil og mangler i forvaltningen og anbefaler oppfølgingstiltak.

Norad er et forvaltings- og fagorgan for utviklings-samarbeidet og støtter Utenriksdepartementet og Klima- og miljødepartementet med å nå målene for norsk utviklingspolitikk, herunder forvalter Norad den norske støtten til antikorrupsjon og styreset. Norad samarbeider med UD i en rekke internasjonale prosesser og bistår ambassader med faglige innspill i utviklingssamarbeidet, leder et internasjonalt korrupsjonsjegernetverk, og er avtalepartner og kontaktpunkt for en rekke multilaterale organisasjoner og sivilsamfunnsorganisasjoner. Norads **Internrevisjon** – det tidligere **Varslingsteamet** – er både varslingsmottak og håndterer alle saker som gjelder mistanke om økonomiske misligheter knyttet til Norads midler, samt varsler om trakassering internt og hos Norads partnere.

Riksrevisjonen er Stortingets største og eldste kontrollorgan. Gjennom regnskapsrevisjon og undersøkelser vurderer Riksrevisjonen hvordan regjeringen og statsforvaltningen utfører sitt arbeid. Riksrevisjonen er over 200 år, og samfunnsoppdraget er grunnlovsfestet. Riksrevisjonen kontrollerer om statlige regnskaper er korrekte, om Stortingets vedtak gjennomføres effektivt, hvordan bevilgede midler brukes, og om statsforvaltningen opererer i samsvar med lover og regler. Riksrevisjonens rapporter leveres til Stortinget og er offentlig tilgjengelige. I tillegg deltar Riksrevisjonen i faglig samarbeid om utvikling av tilsvarende institusjoner i flere land. INTOSAI Development Initiative (IDI), som har hovedkontor i Oslo, er også engasjert i faglig samarbeid.

Stortingets ombud for kontroll med forvaltningen (Sivilombudet) skal føre kontroll med den offentlige forvaltningen og alle i dens tjeneste, for å hindre at det øves urett mot den enkelte, og for å bidra til at forvaltningen respekterer og sikrer menneskerettighetene.

Tilsyn er et av flere virkemidler statlige myndigheter bruker for å følge opp intensjoner i ulike lover, forskrifter og bestemmelser. Tilsynene er ofte underlagt departementene, men har faglig uavhengighet til å utføre sitt arbeid på en forsvarlig måte. Tilsynene gir også råd til politiske myndigheter om utforming og gjennomføring av politikk. Eksempler på norske tilsyn er **Finans-tilsynet**, **Arbeidstilsynet**, **Petroleumstilsynet**, **Datatilsynet** og **Konkurransetilsynet**. **Partilovnemnda** fører tilsyn med og kontrollerer at registrerte politiske partier og partiledde (ca. 3000) overholder åpenhetskravene i partiloven.

7

Vedlegg 2b: Internasjonale instrumenter og institusjoner for å forebygge og bekjempe korrupsjon

Det finnes en rekke internasjonale konvensjoner, retningslinjer, organisasjoner, nettverk, arenaer, prosesser og mekanismer for å forebygge og bekjempe korrupsjon. Nedenfor fremheves de mest sentrale.

FNs kontor mot narkotika og kriminalitet (UNODC)

FNs konvensjon mot korrupsjon (UNCAC) trådte i kraft i 2005 og er det eneste juridisk bindende universelle antikorrupsjonsinstrumentet. UNCAC gir rammen for en helhetlig tilnærming til et globalt problem. Konvensjonen omfatter fem hovedområder: forebyggende tiltak; kriminalisering og rettshåndhevelse; internasjonalt samarbeid; tilbakeføring av verdier; og faglig samarbeid og informasjonsutveksling. UNODC er sekretariat for UNCAC.

UNCAC har 191 statsparter som også har sluttet seg til en mekanisme for fagfellevurdering av deres gjennomføring av konvensjonens bestemmelser. Norge ble evaluert i 2013 og 2021–2022, og fikk en rekke anbefalinger i rapporten fra 2022.

Norge (Økokrim) har sluttet seg til «**The Global Operational Network of Anti-Corruption Law Enforcement Authorities**» (**GlobE Network**). Nettverket ble lansert på UNGASS 2021. GlobE er åpen for deltakelse fra antikorrupsjonspraktikere. GlobE skal ha et permanent sekretariat i UNODC. Finansielle ressurser forutsettes å være frivillige bidrag fra medlemsland.

UNODC er også sekretariat for **FNs konvensjon mot transnasjonal organisert kriminalitet**. Den trådte i kraft i 2003 og har 190 statsparter. Konvensjonen er supplert med tre protokoller om spesifikke områder og former for organisert kriminalitet.

FNs generalforsamling og ECOSOC

I juni 2021 holdt FNs generalforsamling en spesialsesjon om antikorrupsjon (**UNGASS 2021**). Den politiske erklæringen fra UNGASS 2021 utdyper og supplerer UNCAC ved å stake ut kursen for det videre antikorrupsjonsarbeidet. Antikorrupsjon og ulovlig kapitalflyt behandles jevnlig i resolusjoner i 2. og 3. komite under FNs generalforsamling.

FNs økonomiske og sosiale råd (ECOSOC) er FNs hovedorgan for økonomisk og sosialt samarbeid og utvikling. ECOSOC koordinerer arbeidet til en lang rekke programmer, fond og særorganisasjoner. Da Norge var president for ECOSOC i 2019 – 2020, tok Norge, sammen med presidenten for Generalforsamlingen (Nigeria), initiativet til, og finansierte, **FNs høynivåpanel for finansiell ansvarlighet, åpenhet og integritet** (The FACTI Panel) som leverte sin rapport i 2021.

ECOSOCs «Commission for Crime Prevention and Criminal Justice» (CCPCJ) har mandat til å utvikle politikk og styrke internasjonalt samarbeid for å bekjempe nasjonal og transnasjonal kriminalitet. CCPCJ fungerer som styrende organ for UNODC.

ECOSOCs Forum for utviklingsfinansiering (FFD-forum) møtes årlig for å drøfte finansieringsspørsmål med utgangspunkt i Addis Ababa Action Agenda (AAAA) og Financing for Sustainable Development Report (FSDR) – et årlig fellesprodukt fra over 60 FN-organisasjoner og andre multilaterale institusjoner. Den fjerde FFD-konferansen ble arrangert i Sevilla i 2025 og anerkjente antikorrupsjon som et tverrgående hensyn i utviklingsfinansieringsagendaen.

OECD – Anti Bribery Convention

OECD-konvensjonen om bekjempelse av bestikkelser av utenlandske offentlige tjenestepersoner i forbindelse med internasjonale forretningstransaksjoner (1999)¹¹ inneholder juridisk forpliktende bestemmelser som, når gjennomført i nasjonal lovgivning, kriminaliserer bedrifter og enkeltpersoner som bestikker offentlige tjenestepersoner i andre land og internasjonale institusjoner. Konvensjonen er undertegnet av 38 OECD-land (herunder Norge) og åtte ikke-OECD-land: Argentina, Brasil, Bulgaria, Colombia, Costa Rica, Peru, Russland og Sør-Afrika. De 46 landene deltar i arbeidsgruppen mot bestikkelser. Konvensjonen ble i 2021 supplert med ytterligere anbefalinger «2021 OECD Anti-bestikkelses-anbefalinger» for å styrke gjennomføringen av konvensjonen. Norges etterlevelse av bestikkelseskonvensjonen ble sist evaluert i 2018.¹²

OECD gjør mye verdifullt normativt arbeid for å fremme integritet i offentlig og privat sektor, forebygge privat innflytelse over offentlig politikk, fremme demokrati, godt styresett og bekjempelse av korrupsjon og ulovlig kapitalflyt. Hvert år arrangerer OECD et «**Global Anti-Corruption and Integrity Forum**» som gir gode muligheter for informasjonsdeling, alliansebygging og profilering. UD og Norad deltar i OECD/DACs «**Anti-Corruption Task Team**». Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) representerer Norge i Public Governance Committee (PGC) som har blant annet som mål å styrke demokratiet, integritet i offentlig forvaltning og åpenhet og tillit. DFD deltar også i relevante arbeidsgrupper under PGC som «**Working Party on Open Government**» og «**Working Party on Public Integrity and Anti-Corruption**».

Financial Action Task Force – FATF

FATF er en mellomstatlig samarbeidsgruppe som ble etablert av Europakommisjonen, G7 og åtte land i 1989. FATF består av 40 medlemmer (inkl. Norge), hvorav to regionale organisasjoner (EU-kommisjonen og «The Gulf Cooperation Council»). FATF har utviklet i alt 40 anbefalinger/standarter og fortolkningsnoter for å forebygge og bekjempe hvitvasking, terrorfinansiering og finansiering av spredning av masseødeleggelsesvåpen. Ni regionale FATF-liknende organisasjoner bistår FATF i gjennomføringen av standardene i over 200 jurisdiksjoner.¹³

Anbefalingene kan kreve både spesifikke lover, regler, rutiner, organisering, samarbeidsformer og aktivitet. FATF evaluerer lands innsats gjennom en dyptgående evalueringsmekanisme, med publisering av landrapporter. Sistnevnte gir utfyllende innsikt i hvordan landene organiserer sin innsats for å bekjempe hvitvasking, terror- og spredningsfinansiering. Den etablerte mekanismen for såkalte «høyrisikojurisdiksjoner» gjør FATF til et effektivt virkemiddel innenfor sitt domene. Listeføring, eller risiko for å bli listeført, fører som oftest til at det aktuelle landet iverksetter omfattende reformer for å møte den kritikken som er fremsatt. Norge ble sist evaluert i 2019.¹⁴

Europarådet

Europarådet har to konvensjoner relatert til korrupsjon: **Den strafferettslige konvensjonen mot korrupsjon (ETS 173)** og **Den sivilrettslige konvensjonen mot korrupsjon (ETS 174)**. Begge konvensjonene ble opprettet i 1999, og er ment å utfylle hverandre. Konvensjonenes normer og standarder mot korrupsjon/bestikkelser omfatter bl.a. kriminalisering av korrupsjon i offentlig og privat sektor, ansvar og kompensasjon for skade

¹¹ [Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions \(oecd.org\)](https://www.oecd.org/anti-bribery/Convention-on-Combating-Bribery-of-Foreign-Public-Officials-in-International-Business-Transactions-(oecd.org))

¹² [Norway – OECD Anti-Bribery Convention – OECD](https://www.oecd.org/anti-bribery/Norway-OECD-Anti-Bribery-Convention-OECD)

¹³ [FATF Recommendations \(fatf-gafi.org\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/Pages/default.aspx)

¹⁴ [Norway \(fatf-gafi.org\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/Pages/default.aspx)

i forbindelse med korrupsjon, offentlig ansattes adferd og finansiering av politiske partier.

Europarådet har også utviklet en tilleggsprotokoll til den strafferettslige konvensjonen mot korrupsjon (2003) relatert til korrupsjon i rettsvesenet, samt to ikke-bindende anbefalinger relatert til etiske retningslinjer for offentlig ansatte (2000) og fellesregler mot korrupsjon relatert til politiske partier og valgkampanjer (2003).¹⁵

For å overvåke gjennomføringen av disse bindende og ikke-bindende standardene opprettet Europarådet **Gruppen av stater mot korrupsjon – GRECO (1999)**.¹⁶ GRECO overvåker Europarådets antikorrupsjonsstandarder gjennom en prosess som innebærer gjensidig evaluering og fagfelle-vurdering. Europarådet bidrar med faglig bistand. GRECO, som også er åpent for ikke-europeiske stater, har 50 medlemmer. GRECO følger også opp Ministerkomitéens anbefalinger og etablerer dessuten egne standarder som medlemslandene evalueres på grunnlag av. Norge ble sist evaluert i 2019.¹⁷ Den siste oppfølgingsrapporten er fra mars 2025.¹⁸

EØS-samarbeidet

EØS-midlene er Norge, Island og Liechtensteins bidrag til sosial og økonomisk utjevning i Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS). EØS-midlene er et viktig virkemiddel mot korrupsjon i de femten landene som mottar

støtte.¹⁹ Midlene skal bidra til å styrke grunnleggende verdier i Europa som demokrati, rettsstat og vern av menneskerettigheter. Dette innebærer at alle programmer med EØS-midler skal være basert på prinsippene for godt styresett, bærekraftig utvikling, likestilling og ikke-diskriminering.

NATO

Norge samarbeider med allierte og partnere for å heve den strategiske betydningen av kampen mot korrupsjon i sikkerhetspolitikken.

Norge og UK er ledernasjoner i NATOs **«Building Integrity (BI) Programme»** som blant annet gjennom utdanning og opplæring fremmer anti-korrupsjon i forsvarssektoren og andre relaterte sikkerhetssektorer i partnerland og i medlemsstater. Programmet er et ledd i det langsiktige arbeidet for å fremme bevissthet om og forståelse for de negative effektene korrupsjon har på forsvars- og justissektoren. Det holdes en rekke BI-kurs i regi av NATO og deltakerlandene, både for militært og sivilt personell. BI-programmet har vært et viktig element i tidligere søkerlands forberedelser til opptak i alliansen.

Antikorrupsjonsarbeidet ses også i NATO som en viktig del av motstanddyktighetsarbeidet, herunder «demokratisk motstandsdyktighet». NATOs parlamentarikerforsamling har anmodet NATO om å etablere **et senter for demokratisk motstandsdyktighet** med utgangspunkt i det etablerte «Building Integrity Programme» i NATOs internasjonale stab. Poenget er å styrke integritetsfokus også innad i alliansen.

¹⁵ [Welcome to the GRECO website – Group of States against Corruption \(coe.int\)](https://www.coe.int/en/web/greco/welcome-to-the-greco-website-group-of-states-against-corruption)

¹⁶ [About GRECO – Group of States against Corruption \(coe.int\)](https://www.coe.int/en/web/greco/about-greco-group-of-states-against-corruption)

¹⁷ [GRECO \(coe.int\)](https://www.coe.int/en/web/greco/greco)

¹⁸ [GRECO \(coe.int\)](https://www.coe.int/en/web/greco/greco)

¹⁹ De 15 landene er Bulgaria, Estland, Bulgaria, Estland, Hellas, Kroatia, Kypros, Latvia, Litauen, Malta, Polen, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Tsjekkia, og Ungarn. Merk at det ikke vil bli gjennomført programmer i Ungarn. Dette er i tråd med betingelsene i rammeavtalen med Ungarn, og skyldes manglende enighet med giverlandene om uavhengig fondsoperatør for programmene for sivil samfunn.

Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa – OSSE

OSSE har 57 deltakerland og 11 partnerland. OSSE arbeider for stabilitet, fred og demokrati for mer enn en milliard mennesker. OSSE-sekretariatet støtter nasjonale myndigheter i arbeidet for å gjennomføre forpliktelser i internasjonale instrumenter og standarder for å forebygge og bekjempe korrupsjon, i første rekke UNCAC, OECDs Istanbul Antikorrupsjon handlingsplan og FATFs anbefalinger/ standarder. OSSE tilbyr faglig samarbeid og en plattform for dialog om politiske og sikkerhetspolitiske spørsmål og støtter samarbeid mellom medlemsland for å gjennomføre antikorrupsjonsmodeller og -mekanismer.

Den internasjonale kriminalpolitio- rganisasjonen – INTERPOL

INTERPOL er en internasjonal organisasjon som har som formål å sikre og fremme best mulig samarbeid mellom kriminalpolitiet i medlemslandene, og å opprette og utvikle institusjoner for å forebygge og bekjempe kriminalitet. Interpol har 194 medlemsland. Interpol bygger på samarbeid med nasjonale byråer i det enkelt medlemsland. Det norske nasjonale byrået, Interpol Oslo, er lagt til Kripos. Interpol er særlig fokusert på organisert kriminalitet, herunder utførsel av stjålne biler og kunst, miljøkriminalitet, menneskesmugling og -handel, økonomisk kriminalitet, pedofili, narkotika og terrorisme. De enkelte lands interpolbyråer kan legge inn i og hente ut av Interpols databaser informasjon om etterlyste personer, kriminelle, stjålet gods, mm.

Open Government Partnership – OGP

Open Government Partnership er et internasjonalt samarbeid for åpenhet i offentlig forvaltning. OGP omfatter om lag 70 stater og et stort antall sivilsamfunnsorganisasjoner. Norge, sammen med syv andre land, etablerte OGP i 2011. OGP arbeider for å fremme åpenhet, ansvarlighet og innbyggerinvolvering i offentlig sektor – i nært samarbeid med sivilsamfunnet.

Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet (DFD) er norsk faglig koordinator for OGP. Som del av arbeidet med OGP er det etablert et inter-essentforum som består av deltakere fra det sivile samfunn og forvaltningen.

Sentralt i OGP står de nasjonale handlingsplanene. Hvert land skal, i samarbeid med sivilsamfunnet, lage to- eller fireårige handlingsplaner med konkrete og målbare forpliktelser som skal utgjøre en positiv forskjell for åpenhet i forvaltningen. Medlemslandene i OGP skal ta utgangspunkt i sitt eget utviklingsnivå når de lager forpliktelser. Hvert enkelt land bestemmer selv hvilke temaer forpliktelsene skal ha.

DFD har ansvar for å koordinere arbeidet med å utvikle og følge opp de norske handlingsplanene. Tiltakene følges opp av det faglig ansvarlige departement i nært samarbeid med det sivile samfunn som likeverdige parter. Norge utarbeidet sin femte handlingsplan i 2023, for perioden 2024-2027. Her har regjeringen blant annet prioritert antikorrupsjon, offentlige anskaffelser, digital inkludering og tilgang til offentlig informasjon.

OECD DAC Anti-Corruption Task Team – ACTT

OECD DAC Anti-Corruption Task Team (ACTT) er en faglig arbeidsgruppe under OECDs utviklingskomité (DAC) som samler bistandsgivere for å styrke det internasjonale antikorrupsjonsarbeidet. Gruppen fremmer felles prinsipper og praksis for å forebygge og håndtere korrupsjon i utviklingssamarbeidet, og utvikler veiledere, policyanbefalinger og praktiske verktøy.

ACTT spiller en sentral rolle i oppfølgingen av OECDs anbefaling om antikorrupsjon i bistand fra 2021. Norge deltar aktivt i arbeidsgruppen.

U4 – Anti-corruption Resource Centre

U4 Antikorrupsjonsressurssenter er et permanent, donorfinansiert senter ved Chr. Michelsen Institutt (CMI) i Bergen, Norge. Senteret ble etablert i 2002 for å styrke forståelsen av korrupsjon i utviklingssamarbeid og støtte donorer i å håndtere korrupsjonsutfordringer gjennom sin bistand. – U4 oversetter forskningsbasert kunnskap om korrupsjon til praktisk, anvendbar veiledning for utviklingsaktører. Senteret tilbyr publikasjoner, opplæring, workshops, hjelpetelefon og politisk

rådgivning til myndigheter og organisasjoner som jobber med internasjonalt utviklingssamarbeid.

International Anti-Corruption Conference – IACC

IACC arrangeres annethvert år av Transparency International og et rullerende vertsland. Konferansen har vært arrangert i Vilnius, Washington DC og København, og arrangeres i 2026 i Den dominikanske republikk. Dette er en arena for informasjonsdeling, profilering, lansering og alliansebygging.²⁰

INTOSAI Development Initiative – IDI

INTOSAI Development Initiative (IDI) – IDI er en donorfinansiert stiftelse som jobber på vegne av paraplyorganisasjonen International Organisation of Supreme Audit Institutions som har 195 medlemsland. IDIs mandat er å styrke den institusjonelle og profesjonelle kapasiteten til Riksrevisjoner i utviklingsland. Gjennom globale, regionale og bilaterale programmer bidrar IDI til å styrke offentlig kontroll av offentlig finans og forvaltning i over 140 land, herunder land med svake statsinstitusjoner og høy korrupsjon.

²⁰ [The International Anti-Corruption Conference \(IACC\) \(iaccseries.org\)](https://iaccseries.org)

Utgitt av:
Utenriksdepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00
Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no

Publikasjonskode: E-1035 B

Omslagsillustrasjon: iStock

Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon 11/2025 – opplag 100